

Ruimtelijk Perspectief Maas

Positionering, kansen en ambities in relatie tot maatregelen hoogwaterveiligheid

Werkdocument

Gemaakt door:

STROOTMAN
LANDSCHAPSARCHITECTEN

In opdracht van:

DELTAPROGRAMMA

Maas

Atelier X (Ministerie BZK)

Inhoud

1	Waarom een ruimtelijk perspectief	7
2	Aanpak en proces	11
3	Verhaal van de Maas	15
	3.1 Internationale positionering	17
	3.2 Nationale betekenis	26
	3.3 Regionale diversiteit	37
4	Perspectief per deelgebied	65
5	Conclusies	99
	Colofon	
	Literatuur	

Voorwoord

De Maas is een rivier met vele gezichten in heel verschillende landschappen. Met een totale lengte van meer dan 900 km, waarvan ruim 200 km binnen de Nederlandse grenzen. Hoe anders is het beeld van deze rivier bij Maastricht, een ongetemde stroom als Grensmaas; bij Venlo, zich door een smalle slenk bewegend of bij 's-Hertogenbosch, achter forse dijken met ruime uiterwaarden. Een hoogteverschil van ruim 40 meter overbruggend tussen Eijsden en de Noordzee. Hoe veranderlijk is het beeld van de rivier bij droogte of bij een aanhoudende regenperiode, waarbij de waterstand meters stijgt.

Een enkele rivier, zoveel gezichten. En evenzovele partijen die verantwoordelijkheden dragen voor het beheer van deze rivier en voor het aangrenzende landschap. In 2015 zijn nieuwe normen voor de hoogwaterveiligheid ontwikkeld die met ingang van 2017 van kracht zijn geworden. In het Nationaal Waterplan 2016-2021 is vastgelegd dat het hoogwaterveiligheidsbeleid voor rivieren op twee pijlers berust; dijkversterking en rivierversuiming. In de periode 2017 - 2019 wordt dit beleid nader uitgewerkt en vertaald naar concrete maatregelen voor de periode tot het jaar 2050. Doel is het ontwikkelen van een robuuste rivier die klimaateffecten opvangt en op termijn aan de veiligheidsnormen voldoet. Een veilige Maas als drager van unieke natuurwaarden én drager van economisch florierende en aantrekkelijke regio's.

Maatregelen bovenstrooms of benedenstrooms, op linker- of rechteroever hebben onderlinge afhankelijkheden. De uitwerking van een veiligheidsstrategie voor de rivier vereist een weidse blik en intensieve samenwerking. De afzonderlijke partijen moeten hun horizon verbreden, op hun tenen gaan staan. Er is een gezamenlijke zoektocht gestart naar een kader om de veiligheidsmaatregelen slim in te passen. Met de volgende zinnen is hiertoe een atelier-reeks gestart, in het dialect uit de Peel, het gebied tussen Limburg en Brabant:

'Toen ik nog hiel klein waas

En van 't leave niks begreep

Allien mar speulde oot en sleep

Toen ik nog zo klein waas

Dat ik op de tiene mos goan stoan

Um te kieke nar de moan'

Rowwen Heze

In gezamenlijkheid is een gemeenschappelijke taal en verbeelding ontwikkeld om de grote diversiteit aan kernkwaliteiten van rivier én landschap te typeren. Om te komen tot een gedragen onderverdeling in deelgebieden met bijbehorende perspectieven en kansen. Dit Maasbrede Ruimtelijk Kader vormt een kennisbasis om tot selectie van veiligheidsmaatregelen te komen. Waar kan de veiligheidsopgave met dijken, met nevengeulen, retentiegebieden of weerdverlaging worden opgelost

en optimaal bijdragen aan behoud, versterking of ontwikkeling van kernkwaliteiten en kansen? Op deze wijze vormt dit rapport een belangrijke stap naar een samenhangende uitvoeringsstrategie voor de waterveiligheid. Deze strategie omvat de locaties, de typen maatregelen, de fasering en initiatiefnemende partijen. In het vervolg bouwen we aan een flexibel en adaptief maatregelpakket in de tijd, eind 2018 zal de Adaptieve Uitvoeringsstrategie Maas verschijnen, mede op grond van de voorliggende kennisbasis.

Het rapport levert ook belangrijke bouwstenen voor de positionering van de Maas ten opzichte van de andere grote rivieren in Nederland. De perspectieven en kansen uit het Ruimtelijk Perspectief Maas versterken het karakteristieke DNA van de Maas. Dit unieke verhaal van de Maas kan nu, straks en in de verre toekomst een belangrijke bijdrage leveren aan de vitaliteit, identiteit en kwaliteit van Nederland. De samenhang tussen waterveiligheid, ruimtegebruik en omgevingskwaliteit van de Maas zal in de komende periode worden uitgewerkt in de nationale en provinciale omgevingsvisies.

Koos Beurskens

Michiel van Dongen

Deltaprogramma Maas

Atelier X (ministerie BZK)

An aerial photograph showing a wide river curving through a vast agricultural landscape. The fields are divided into numerous rectangular plots of varying colors, including vibrant greens, browns, and yellows, indicating different crops or stages of growth. The river is a dark blue-grey color, and a few small boats are visible on its surface. The overall scene is a typical rural landscape with a mix of natural and cultivated elements.

1. Waarom een ruimtelijk perspectief

**KWALITEITSKADER
GEBIEDSONTWIKKELING
OOIJEN-WANSSUM**
Deel II

Ruimte
voor
herinne
in de
noord
Ma
va

**RUIMTELIJK
KWALITEITS
KAD**

**RUIMTELIJKE
KWALITEIT
NOORDELIJKE
MAASVALEI
VISIE &
LEIDENDE
PRINCIPES**

Hoogwaterbeschermingsprogramma
Noordelijke Maasvallei

**Verkenning
Ravenstein-Lith**

**RUIMTELIJK
KWALITEIT
BEEELD**

Bedijkte Maas

Versterken water en ruimte

De Adaptieve Uitvoeringsstrategie Maas (AUM) geeft uitwerking aan de Lange Termijn Ambitie Rivieren (LTAR) voor de Maas.

Centraal staan:

- het bepalen van de ambities voor waterstandsaling (tot het jaar 2050) en daaruit voortvloeiende (beleidsmatig te verankeren) opgave;
- de omschrijving en onderbouwing van drie alternatieven voor maatregelpakketten met rivierverruimende maatregelen waaronder een Voorlopige Bestuurlijke Voorkeur waarmee de gedefinieerde opgave wordt gerealiseerd;
- het doen van een voorstel voor de governance en financiering van rivierverruiming;
- de beleidsmatige verankering van de AUM krijgt vorm in de Rijksstructuurvisie Rivieren, die vooraf wordt gedaan door een Notitie Reikwijdte en Detail en een planMER.

Het is de ambitie van de betrokken partijen om hoogwaterveiligheid niet als enkelvoudige opgave te beschouwen, maar te integreren met andere opgaven waar het stroomgebied van de Maas mee te maken heeft. Dit alles met het oog op een economisch florerende regio met een goed vestigingsklimaat voor bedrijven en een aantrekkelijke leefomgeving voor bewoners, gebruikers en bezoekers.

Het gaat hierbij om opgaven vanuit integraal riviermanagement waarmee invulling wordt gegeven aan waterveiligheid en diverse andere functies en ruimte vragende opgaven (scheepvaart, KRW, natuur, zoetwater, sedimentbeheer). Daarbij worden ruimtelijke kansen en ambities die voortkomen uit de gebiedskenmerken en lokale wensen voor ruimtelijke en economische ontwikkeling nadrukkelijk meegenomen. Dit alles vanuit een brede en duurzame

ruimtelijk-economische insteek waar de toekomstige autonome ontwikkeling (zowel krimp als verstedelijking) en de toekomstige grote opgaven (waaronder energietransitie en klimaatverandering met als gevolg watertekort, hoogwater en hittestress) onderdeel van zijn.

Dit Ruimtelijk Perspectief Maas (RPM) is ten behoeve van de AUM en de daar beschreven alternatieven opgesteld. Daarnaast kan het RPM een rol vervullen in het positioneren van de Maas voor de Nationale Omgevingsvisie (NOVI), de LTAR, provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies, diverse regionale uitwerkingen en andere ruimtelijke beleidsstukken en ruimtelijke kwaliteitskaders. Het is geen vastgesteld beleid, maar hulpmiddel.

Het RPM analyseert de aanwezige kwaliteiten van de Maas en haar omgeving en formuleert de ruimtelijke ambities waaraan rivierverruimende maatregelen kunnen bijdragen. Ook de ruimtelijke impact van dijkversterking is meegenomen (krachtig samenspel tussen rivierverruiming en dijkversterking). Het Ruimtelijk Perspectief Maas heeft twee functies. Ten eerste vormt het input voor een wervend verhaal over het hoe en waarom van rivierverruiming langs de Maas en hoe daarmee kan worden bijgedragen aan andere (ruimtelijke) opgaven in de Maasregio. Ten tweede levert het Ruimtelijk Perspectief Maas de grondslag om te bepalen welke rivierverruimingsmaatregelen bijdragen aan ruimtelijke ambities in de Maasregio.

Bij het opstellen van het RPM is uitvoerig gebruik gemaakt van de veelheid aan bestaande ruimtelijke kwaliteitsbeelden (zie de Literatuurlijst achterin deze rapportage).

Het RPM is ontwikkeld in vier ontwerpateliers in de periode

december 2017- april 2018 met betrokkenen uit de twee regioprocessen (zie Colofon).

Op basis van het RPM zal in het vervolgproces worden gereflecteerd in hoeverre de maatregelpakketten behorende bij de VBV2050 en de alternatieven bijdragen aan de positionering van de Maas in de Ruimtelijk Perspectief. De waarde van het RPM voor het AUM bestaat uit drie onderdelen: positionering van de Maas in haar omgeving; de (veiligheids-)opgaven positioneren in relatie tot ruimtelijke kansen en ambities; een wervend beeld voor de brede bijdrage van (veiligheids-) maatregelen aan de perspectieven voor de deelgebieden.

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 *Waarom een ruimtelijk perspectief*, is de inleiding op de rapportage. In hoofdstuk 2 *Aanpak en proces* wordt de opzet van de rapportage toegelicht. Hoofdstuk 3 *Verhaal van de Maas* vertelt op drie schaalniveaus de belangrijkste kenmerken, kwaliteiten en kansen voor de Maas en haar omgeving. In Hoofdstuk 4 *Perspectief per deelgebied* worden Maasbrede ambities en perspectief per deelgebied en bij behorende kansen voor rivierverruimende maatregelen beschreven. In Hoofdstuk 5 *Conclusies* zijn de belangrijkste conclusies opgenomen. Als bijlagen zijn een lijst met deelnemers aan de ateliers en de gebruikte literatuur opgenomen.

An aerial photograph showing a large, irregularly shaped island of green and brown agricultural fields completely surrounded by a wide, shallow body of water. The water appears to be a mix of grey and brown, suggesting it might be floodwater or a reservoir. The island in the center has several smaller patches of water and some structures. The surrounding landscape is a mix of green fields and brown earth, with some trees and small buildings visible. The sky is overcast and hazy, with a soft light source on the right side, possibly the sun, creating a slight glow.

2. Aanpak en proces

Ruimtelijk Perspectief Maas

Verhaal van de Maas

- Kernkwaliteiten op drie niveaus
- Accent op regionaal niveau
- Kenmerken, belangrijke gebieden en kansen

+

Perspectief 2050

- Ambities per thema
- Perspectief, kansen en typen maatregelen per deelgebied (4e schaalniveau)

AUM

Aanpak

In het Ruimtelijk Perspectief Maas worden 4 schaalniveaus beschreven: internationaal, nationaal, regionaal (Maasbreed) en 4 deelgebieden. Per schaalniveau komen de gebiedskenmerken en de morfologie, de positionering van de rivier ten opzichte van de omgeving, en de functie van de rivier op hoofdlijnen aan de orde. Het accent ligt op het op regionale (Maasbrede) schaalniveau en de vier deelgebieden.

Voor het regionale (Maasbrede) schaalniveau worden zes ruimtelijke thema's met bijbehorende kenmerken, kansen en ambities beschreven. De thema's zijn:

1. aansluiten bij het DNA van het landschap;
2. versterken van aanwezige natuurwaarden en realiseren van ontbrekende verbindingen;
3. beleefbaarheid van de Maas in dorpen en steden;
4. herkenbaarheid en toegankelijkheid van cultuurhistorische elementen in het Maaslandschap;
5. economische ontwikkeling van de regio: rivierverruiming kan inspelen op de mogelijkheden van kruisende hoofdinfrastructuur
6. versterken van de recreatieve mogelijkheden in de nabijheid van de Maas als onderdeel van het vestigingsklimaat.

Voor de vier deelgebieden wordt een toekomstperspectief voor 2050 met bijbehorende kansen beschreven. Per deelgebied is ook beschreven in hoeverre rivierverruimende maatregelen bijdragen aan het perspectief. Daarbij is ook de impact van dijkversterking beschreven.

An aerial photograph of the Maas river valley. The river flows from the top center towards the bottom right, curving to the left in the middle. The landscape is a mix of green fields, brown plowed fields, and clusters of houses. In the far distance, a city skyline with several tall chimneys is visible under a clear sky. The text '3. Verhaal van de Maas' is overlaid in the center in a large, white, sans-serif font.

3. Verhaal van de Maas

3.1 Internationale positionering

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

Grillige regenrivier met grote pieken en dalen in afvoer

De Maas ontspringt op het plateau van Langrès in Frankrijk en doorsnijdt het Eifel-Ardennenplateau en is met 950km één van de langste rivieren in West-Europa. In Nederland aangekomen behoudt de Maas zijn insnijdend karakter in de Maasvallei, waarna de Maas overgaat in een sedimenterende rivier in het rivierdeel dat de Bedijkte Maas wordt genoemd. De Maas is een regenrivier met sterk wisselende waterstanden (door de seizoenen, maar ook de jaren heen). De rivier wordt nauwelijks gevoed met smeltwater, zoals dat bij de Rijn wel het geval is. Vanwege de stenige bodem van het Eifel-Ardennenplateau is er sprake van beperkte infiltratie van Maaswater. Dit versterkt de dynamiek van de waterstanden en waterafvoeren stroomafwaarts.

Grotere extremen door veranderend klimaat

Rotsachtige delen in de Ardennen verhefven de dynamiek

Grote pieken in de winter

Zeer lage afvoer in de zomer

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

**Drager van landschappelijke kwaliteit
en natuurlijke waarden in een
verstedelijkende delta**

De bovenloop van de Maas, vanaf de bron tot en met de loop door het Eifel-Ardennenplateau, kent weinig stedelijke druk, veel agrarisch gebruik en natuur. Vanaf de Ardennen stroomt de Maas door een sterk verstedelijkend gebied met grote agglomeraties in de directe omgeving. Daardoor is de Maas bij uitstek een drager van landschappelijke kwaliteit en recreatieve waarden die kan bijdragen aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. De Maas maakt onderdeel uit van een internationaal netwerk van (natte) natuurgebieden in West-Europa. Samen met andere grote rivieren vormt de Maas natuurcorridors die op een groot aantal plekken met elkaar verbonden zijn. Met het kierbesluit (Haringvliet) wordt de natuurlijke waarde van de Maas enorm vergroot.

Euregio Maastricht-Luik-Aken

Greenport Venlo

Maasdelta met de haven van Rotterdam

Brainport Eindhoven

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

The map shows the Meuse river basin in Europe, with red dots representing population density. The river is highlighted in blue. Three regions are labeled with their population: Vlaanderen (2.5 mio. inw.), Randstad (2.9 mio. inw.), and Limburg (0.75 mio. inw.). A legend in the top left corner defines the levels of geographical scope: internationaal, nationaal, regionaal, and deelgebied.

Vlaanderen
2.5 mio. inw.

Randstad
2.9 mio. inw.

Limburg
0.75 mio.
inw.

**Maas belangrijk voor drinkwater,
watervoorziening landbouw en
scheepvaart**

De Maas is leverancier van drinkwater voor in totaal ca 6 miljoen inwoners in Limburg, de Randstad en Vlaanderen. Maaswater wordt ook benut voor de landbouw. Daarnaast is de Maas een belangrijke transportas voor de scheepvaart en heeft de Maas ook voor de recreatieve vaart grote betekenis.

Jaarlijks passeren meer dan 20.000 beroepsschepen de belangrijkste sluisen in de Maas. Het aantal schepen is de afgelopen jaren niet toegenomen, echter wel de grootte van de schepen waardoor er toch meer goederen, en dan voornamelijk containers, zijn vervoerd op de Maas.

De Biesbosch: de Maas heeft een belangrijke functie voor de zoetwatervoorziening met diverse inlaatpunten en reservoirs

De Maas bij Maastricht: de rivier heeft een belangrijke functie voor de scheepvaart

3.2 Nationale betekenis

Maas

Stijghoogte:
9m

Dijken:
breed + smal

Breedte:
150m

Karakter:
gestuwd, veel
recreatie

Scheepvaart:
weinig

Waal

Stijghoogte:
4m

Dijken:
groot +
zwaar

Breedte:
400m

Karakter:
veel stroming,
weinig recreatie

Scheepvaart:
veel

Nederrijn/ Lek

Stijghoogte:
...

Dijken:
smal

Breedte:
200m

Karakter:
deels gestuwd,
plaatselijk recreatie

Scheepvaart:
weinig

IJssel

Stijghoogte:
...

Dijken:
smal

Breedte:
100m

Karakter:
veel stroming,
weinig recreatie

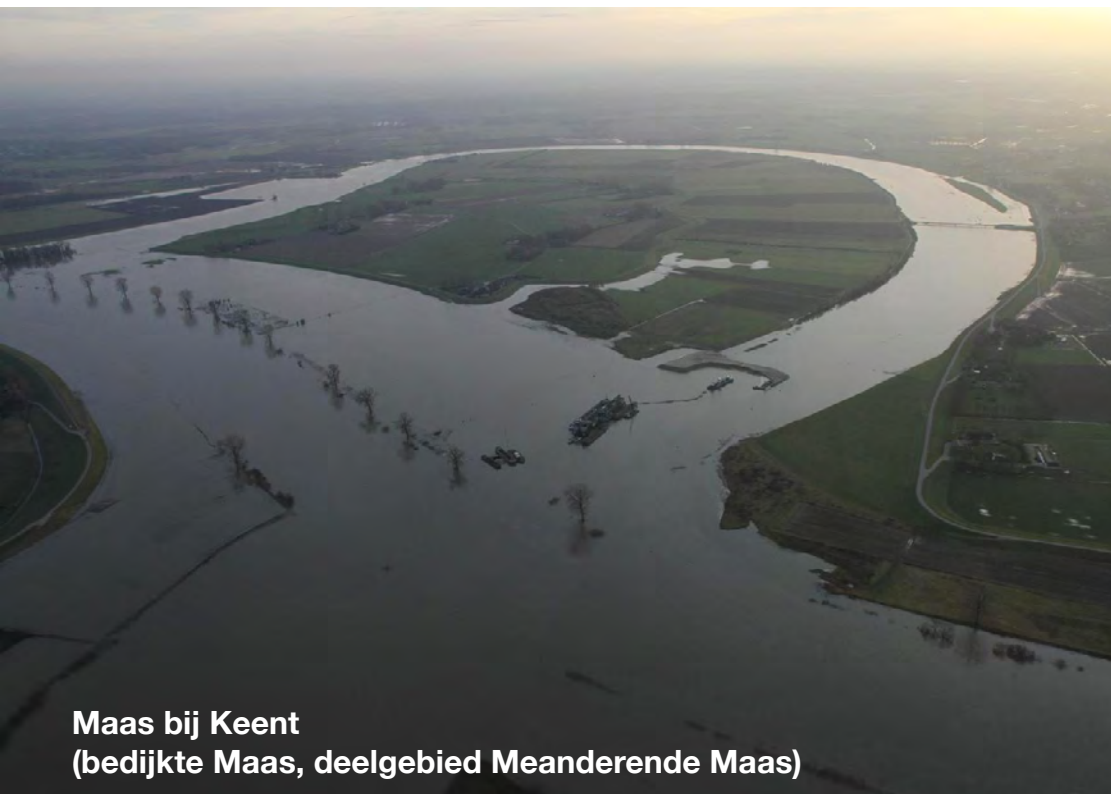
Scheepvaart:
weinig

Maas bij Stokkem
(Maasvallei, deelgebied Zuidelijke Maasvallei)

Maas bij Blitterswijk
(Maasvallei, deelgebied Noordelijke Maasvallei)

Maas bij Keent
(bedijkte Maas, deelgebied Meanderende Maas)

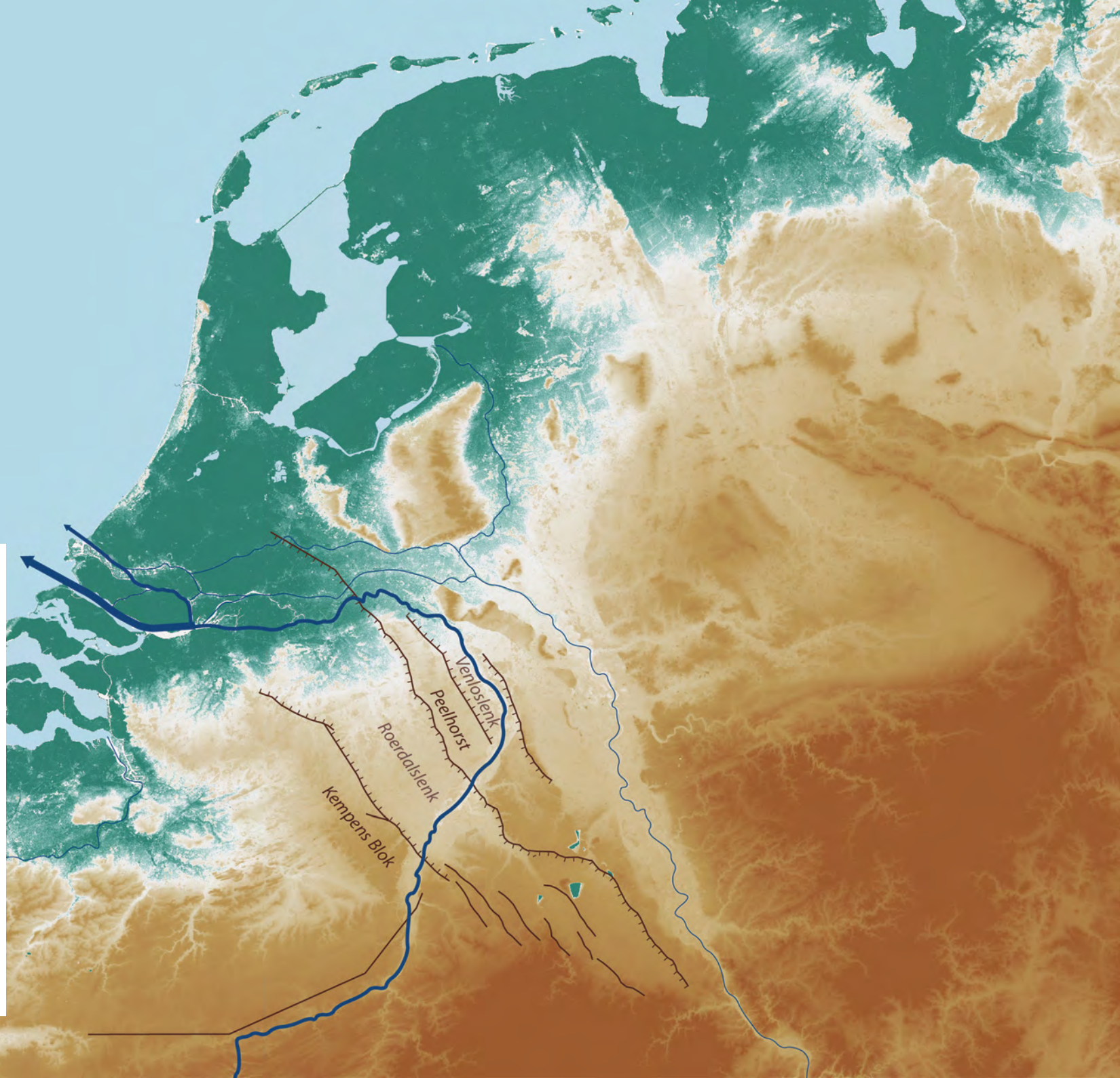

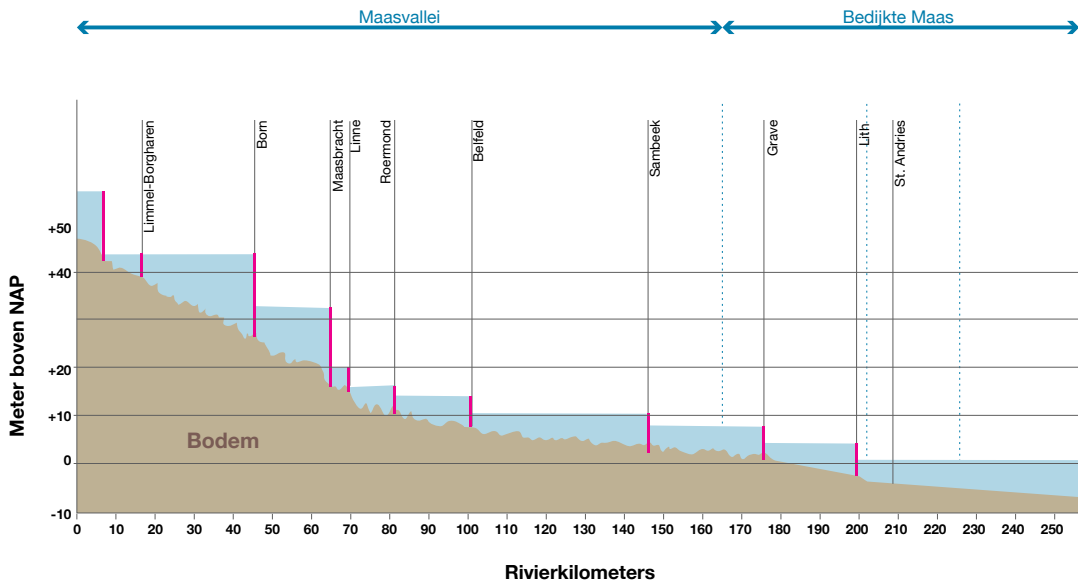
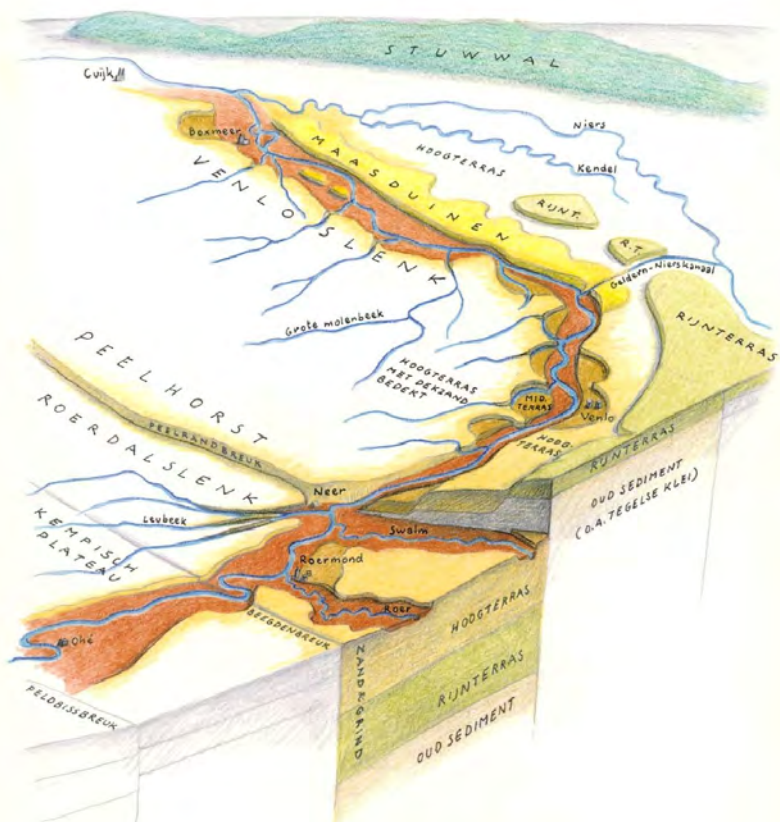
Maas bij Dieden
(bedijkte Maas, deelgebied Meanderende Maas)

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

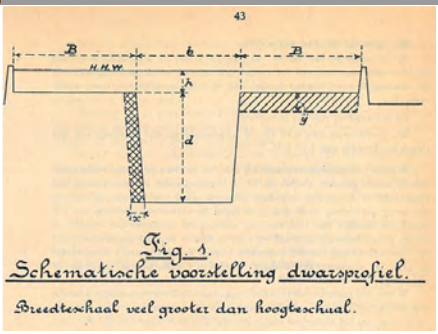
Morfologie

Kenmerkend voor de Maas is het onderscheid tussen insnijdingen en diepe ligging in Limburg en Oost-Brabant en sedimenteren en hoge ligging in Gelderland en de rest van Brabant. Op de kaart is de opeenvolging van Roerdalslenk, Peelhorst en Venloslenk te zien. Elk van deze geologische zones is herkenbaar aan een eigen verschijningsvorm van de Maas, soms met wel 7 terrasniveaus. Het Brabantse deel bestaat in het westen uit een kanaal, de Bergsche Maas en meer oostelijk uit een meanderende Maasloop. Het "Lelyprofiel" ter hoogte van de Meanderende Maas verwijst naar het plan van ingenieur Lely, *Verbetering van de Maas voor groote afvoeren*, waarmee na 1926 eeuw een verkorting en verruiming van de Maas, benedenstrooms van Grave is uitgevoerd.

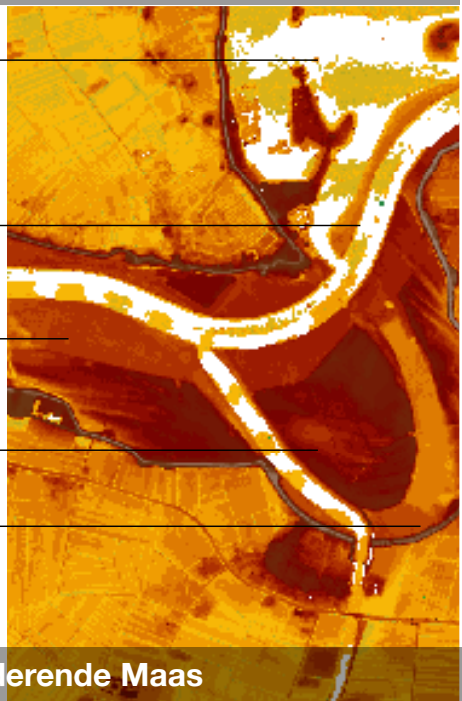

Insnijdingspatronen van de Maas in de Maasvallei

- zandwinning
- zomerbed
- uitgegraven kanaalprofiel (water+laagte)
- hoge uiterwaarden
- oude meander

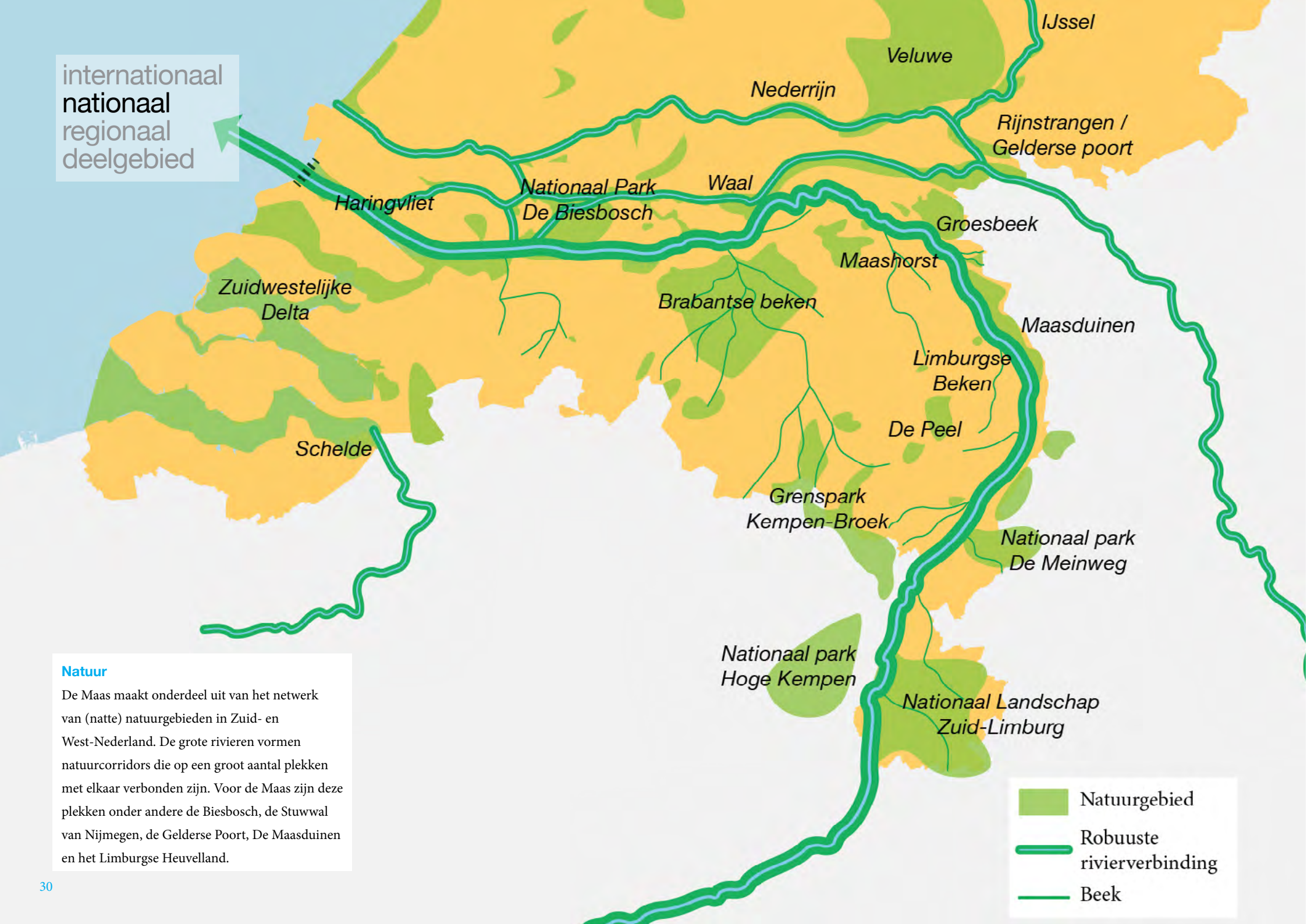
Hoogteverloop van de Maas

Het "Lelyprofiel" ter hoogte van de Meanderende Maas

De stuw bij Luth

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

Natuur

De Maas maakt onderdeel uit van het netwerk van (natte) natuurgebieden in Zuid- en West-Nederland. De grote rivieren vormen natuurcorridors die op een groot aantal plekken met elkaar verbonden zijn. Voor de Maas zijn deze plekken onder andere de Biesbosch, de Stuwwal van Nijmegen, de Gelderse Poort, De Maasduinen en het Limburgse Heuvelland.

- Natuurgebied
- Robuuste rivierverbinding
- Beek

Verbinding tussen bron en monding

Veel ontwikkelingen buitendijks, kansen voor meer samenhang (Empelse Waard)

Schakel tussen aangrenzende natuurgebieden (Well)

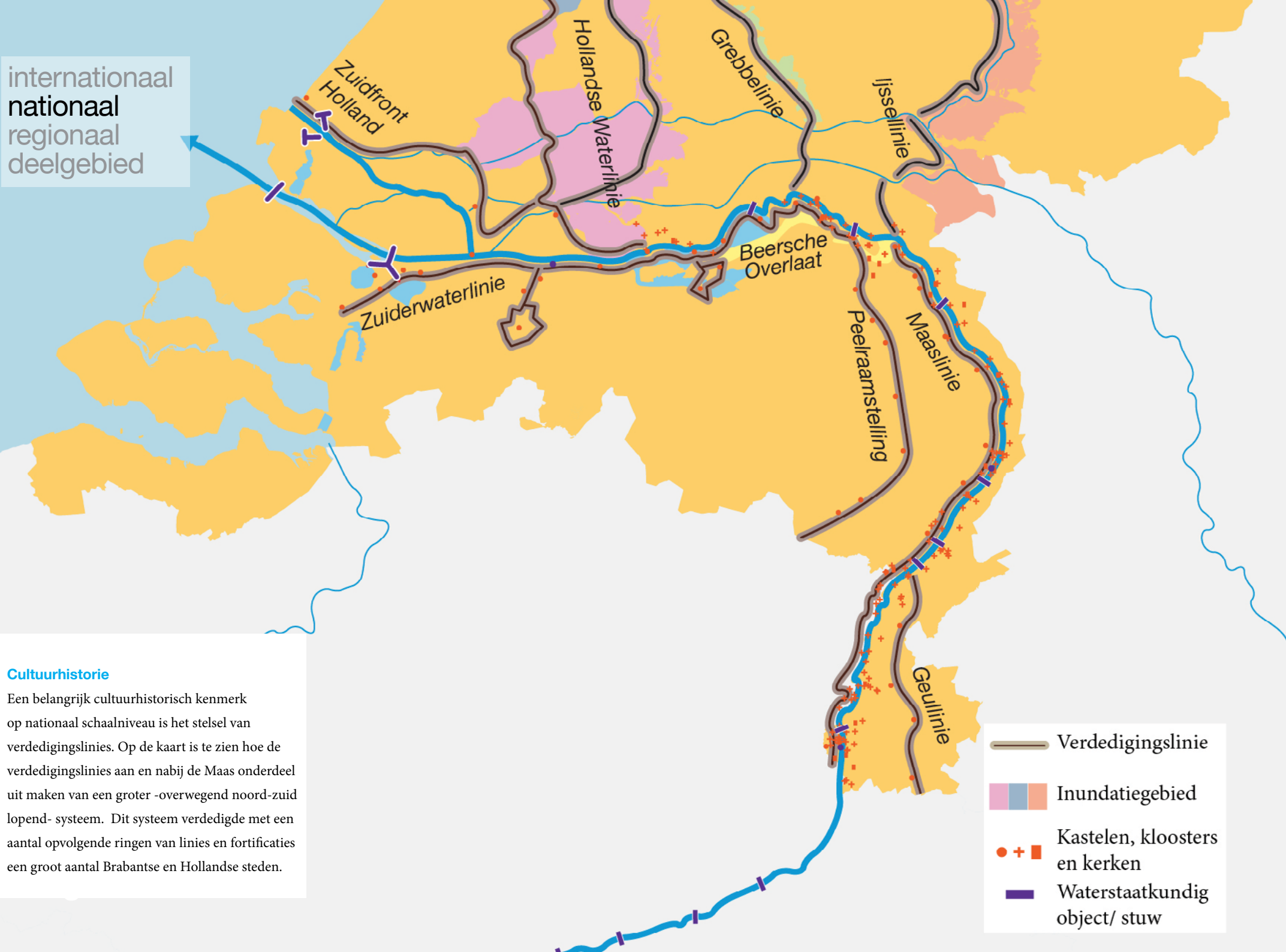

Natuurparken langs de Maas (Negenoord)

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

Cultuurhistorie

Een belangrijk cultuurhistorisch kenmerk op nationaal schaalniveau is het stelsel van verdedigingslijnes. Op de kaart is te zien hoe de verdedigingslijnes aan en nabij de Maas onderdeel uit maken van een groter -overwegend noord-zuid lopend- systeem. Dit systeem verdedigde met een aantal opvolgende ringen van linies en fortificaties een groot aantal Brabantse en Hollandse steden.

Kerkje bij Demen

Bakenbomen (in de buurt van Oijen)

Zuiderwaterlinie bij Blauwsluis

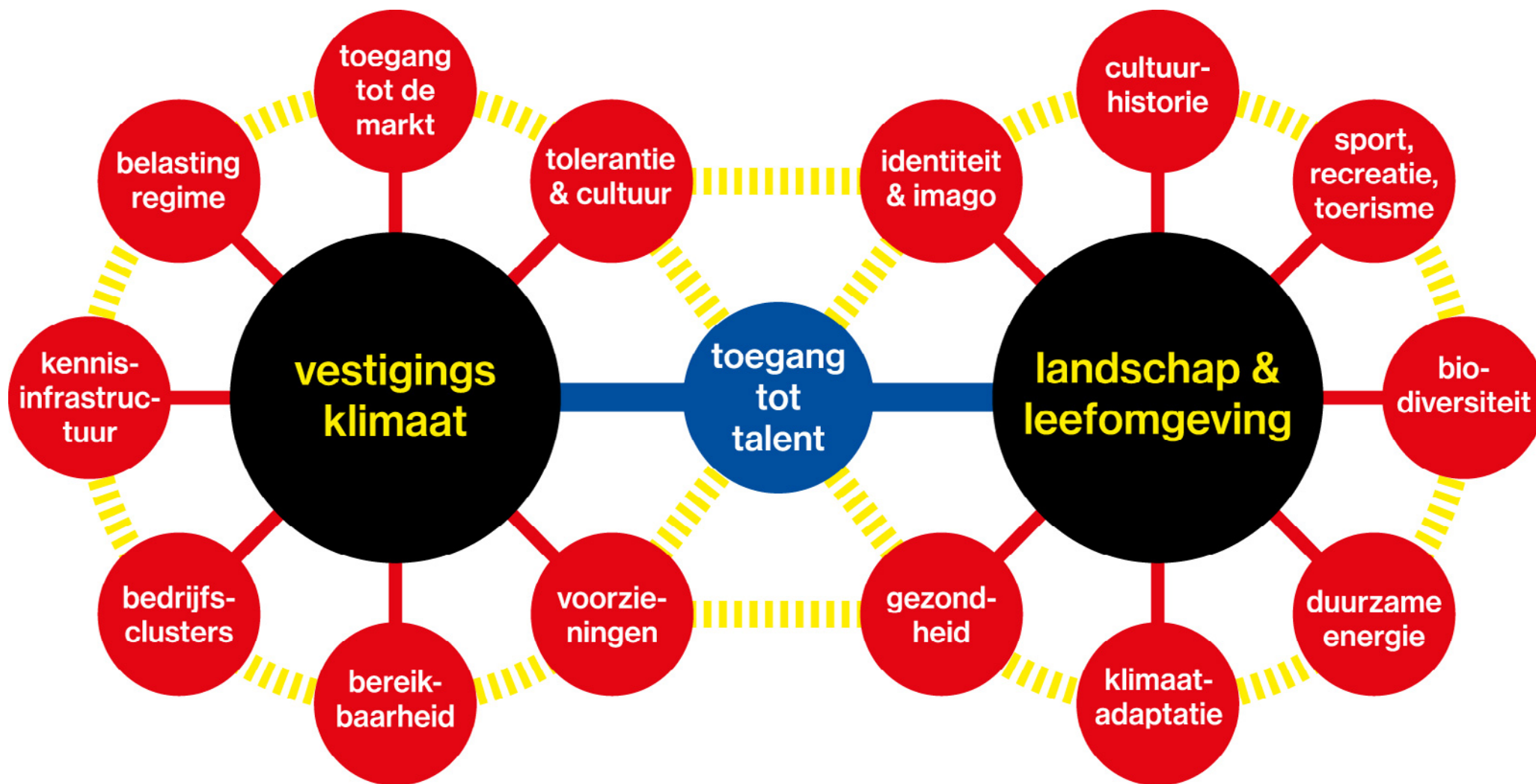
Kloosters, kerken en kastelen (Klooster Steyl)

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

Ruimtelijk-economische dynamiek

De Maas is een belangrijke transportader in de verstedelijkte delta met diverse havens en multi-modale knooppunten. Bovendien kruisen belangrijke transportassen (weg en spoor) in deze uiteengelegde metropool de Maas of lopen parallel aan de Maas en de Rijn, zoals de Betuweroute spoorlijn. Belangrijke hotspots zijn: de Randstad met de haven van Rotterdam, de Brabantse stedenrij, het Knooppunt Arnhem Nijmegen (KAN-gebied), Brainport Eindhoven, Greenport Venlo, het Ruhrgebied, Euregio Maastricht-Luik-Aken en de Vlaamse Ruit met de haven van Antwerpen.

3.3 Regionale diversiteit

**Maatregelpakketten
Deltaprogramma**

Regionale Ambities

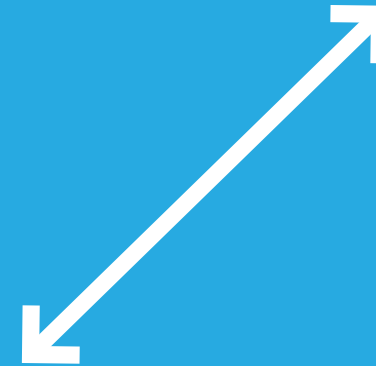
- stedelijk
- economisch
- ecologisch
- infrastructuur
- agrarisch
- ...

**Ruimtelijke
kwaliteit
+
Duurzaamheid**

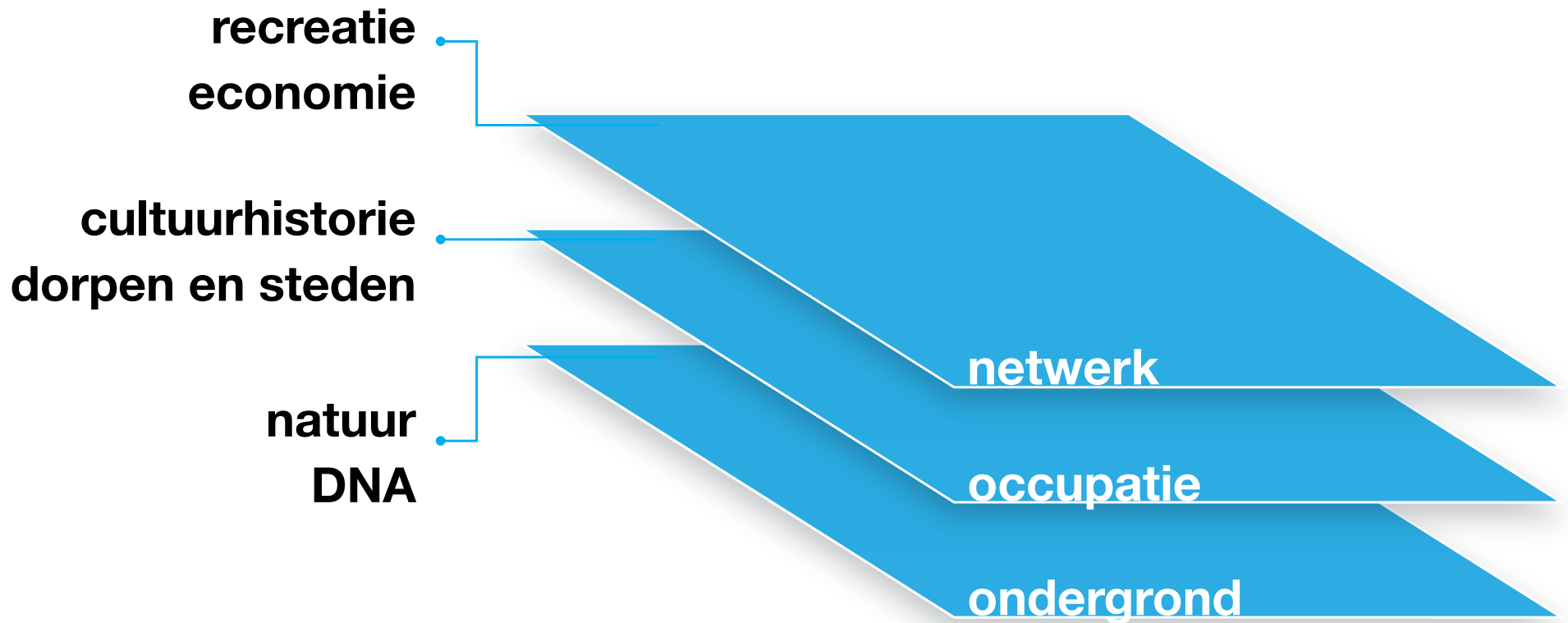

Gebiedskwaliteiten

- cultuurhistorie
- watersysteem
- landschap
- infrastructuur
- landbouw
- steden
- natuur
- ...

De zes thema's

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

Het rijke DNA van het Maaslandschap

Morfologie van de rivier in de uiterwaarden: microrelief met grindbanken, steiltes, randen en geulpatronen

Vergraven Lely-zone van circa 250m breed, met een rand in het landschap: vlakke lage zone parallel aan de rivier

Meanderende Maas: vroeger eroderende oevers, nu ingesnoerd in oeverbestorting, en gekanaliseerd: breedte is variabel.

Kanalen in de Maasvallei liggen parallel aan de Maas: de historische Maas is hier de waterafvoer.

In de Bedijpte Maas is de loop gekanaliseerd: het kanaal is de waterafvoer.

Rijk dijkenslandschap van oude kronkeldijken, moderne robuuste dijken in de Bedijpte Maas.

Natuurlijke hoogteverschillen (terrasseranden en donken) en dijken in de Maasvallei.

Aangrenzende landschappen: Maasterrassen: (kwaliteit=hoogteverschillen, kwelsysteem) rivierduinen, oeverwallen en kommen.

Julianakanaal

Maas (met bakenbomen) en oude meander bij Keent

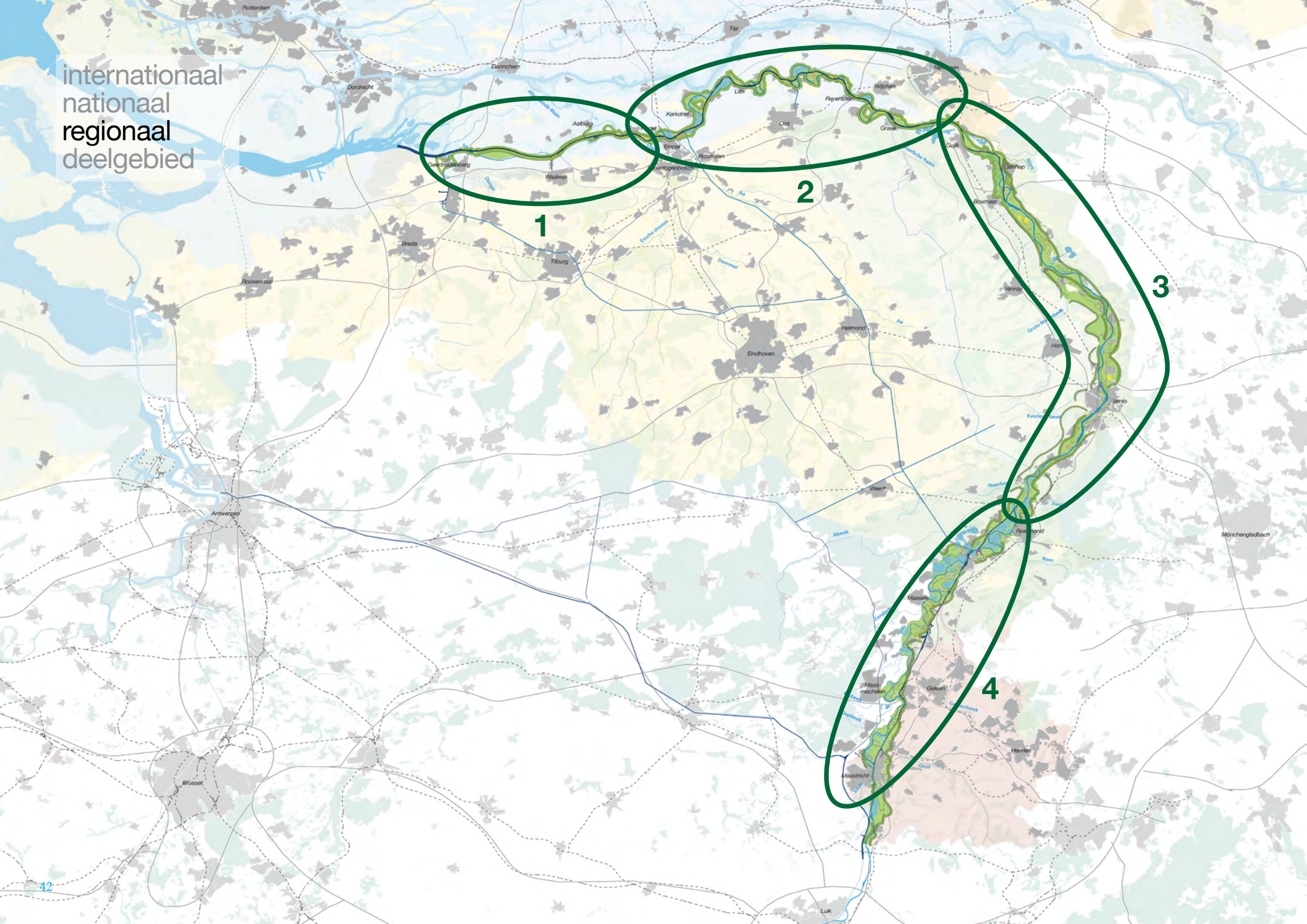

Grindbanken in de Maasvallei

Kronkeldijk bij Dieden

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

Het rijke DNA van het Maaslandschap

Huidige belangrijke gebieden

1. Bergsche Maas (= kanaal)
2. Meanderende Maas: meanders en bochtafsnijdingen
3. Noordelijke Maasvallei: terrassen en smal dal (Peelhorst)
4. Zuidelijke Maasvallei: Kalkmaas, Grensmaas, Plassenmaas; terrassen en meanders

Kansen voor de toekomst

- Leesbaar maken van het landschap (bv gedempte geulen weer uitgraven, beleefbare meanders)
- Inpassing dijken is zeer gedifferentieerd, per deelgebied een eigen opgave (soms kans, soms bedreiging)
- Aansluiten op, verbinden met aangrenzende gebieden (o.a. Maashorst, Biesbosch, oeverwallen en kommen, Heuvelland)
- Extensieve landbouw als beheerder van buitendijks rivierenlandschap

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

Aaneengesloten natuurlint met bijzondere verbindingen met het achterland

Natuurgedragen rivierlandschap met een aaneenschakeling van natuurlijk ingerichte uiterwaarden, ecologisch waardevolle dijken, terrasranden met ecologisch waardevolle kwelzones aan de voet.

Gradiënten en verbindingen met aan het Maaslandschap grenzende natuurgebieden: o.a. Maasduinen, Parkstad Limburg en Heuvelland, Waal bij Heerewaarden, Stuwwal van Nijmegen, Biesbosch.

Passeerbare stuwen in de Maas.

Beken als ecologische verbinding met het achterland.

Empelse Waard bij 's-Hertogenbosch

Beekmonding (Broekhuizermolenbeek)

Aangrenzend natuurgebied Maasduinen

Hemelrijksewaard

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

Aaneengesloten natuurlint met bijzondere verbindingen met het achterland

Huidige belangrijke gebieden

1. Biesbosch
2. Afgedamde Maas
3. Heerewaarden: relatie Maas-Waal (ecologisch en cultuurhistorisch)
4. Maasduinen: verbeteren gradiënt (eroderende oevers en rivierstranden zandduinen, kwelpotentie benutten)
5. Grensmaas: goed voorbeeld samenhangende natuurontwikkeling

Kansen voor de toekomst

- Waterverbinding (buiten hoogwatersituaties) tussen Waal en Maas bij Heerewaarden en Afgedamde Maas.
- Natuurgedragen rivierlandschap versterken, juiste balans met (extensieve) landbouw
- Gradiënten en verbindingen met aangrenzende natuurgebieden instandhouden en verbeteren
- Meer natuurlijke en klimaatrobuuste inrichting van regionale beekmondingen in de Maas zoals Roer, Niers, Raam en Groene Delta rond 's Hertogenbosch.

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

Cultuurhistorische elementen als bijzondere laag in het landschap

Kerken kloosters en kastelen en andere bouwwerken vooral in de Maasvallei.

Historische militaire linies: dwarsdijken, vestingstadjes, linies en forten vooral aan de Bedijkte Maas.

Kleinschalig cultuurlandschap in de uiterwaarden (Maasheggen, diverse uiterwaarden o.a. Koornwaard).

Bakenbomen (Bedijkte Maas en deels noordelijke Maasvallei).

Vestingstad Stevensweerd

Klooster St-Agatha

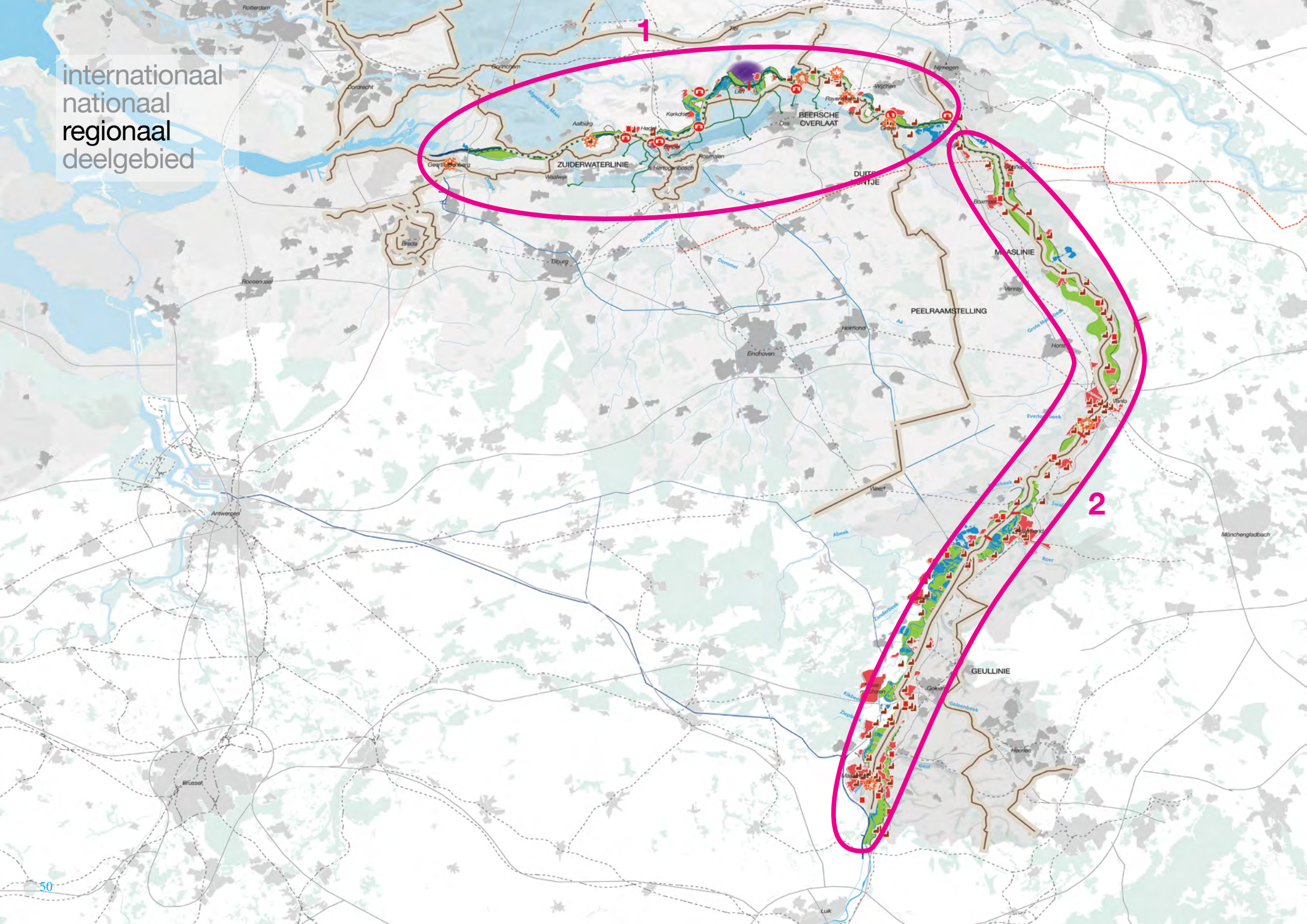

Vestingstad Heusden

Sint Servaasbrug Maastricht

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

1

2

Cultuurhistorische elementen als bijzondere laag in het landschap

Huidige belangrijke gebieden

1. Meanderende Maas: forten, linies en vestingstadjes
2. Maasvallei: kerken, kastelen en kloosters

Kansen voor de toekomst

- Meer samenhang in de “lagen”, het verhaal als basis voor ontwikkeling (linies/ inundatiegebieden, cultuurlandschappen, kerken, kastelen & kloosters)
- Bakenbomen als thema voor de kanalen in de Maasvallei
- Kleinschalig cultuurlandschap in de uiterwaarden versterken
- Nader onderzoek: Romeinen, industrieel erfgoed, waterwerken (VONK), archeologie

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

Dorpen en steden aan de Maas

Verstedelijkte zones

Reeks van dorpen en bebouwingslinten ligt voornamelijk op de dijk en op de terrasranden met een gezicht aan en uitzicht op de Maas.

Een aantal steden ligt direct aan de Maas met dijken, waterfronten en een veelheid aan bebouwing en functies.

Waterfronten: direct watercontact met beeldbepalende bebouwing en openbare ruimte oriënterend op de rivier.

Steden en dorpen in de tweede linie, onder directe invloedssfeer en met een korte verbinding naar de Maas.

Terras aan de Maas (Bokhoven)

Dorp op terrasrand (Linne)

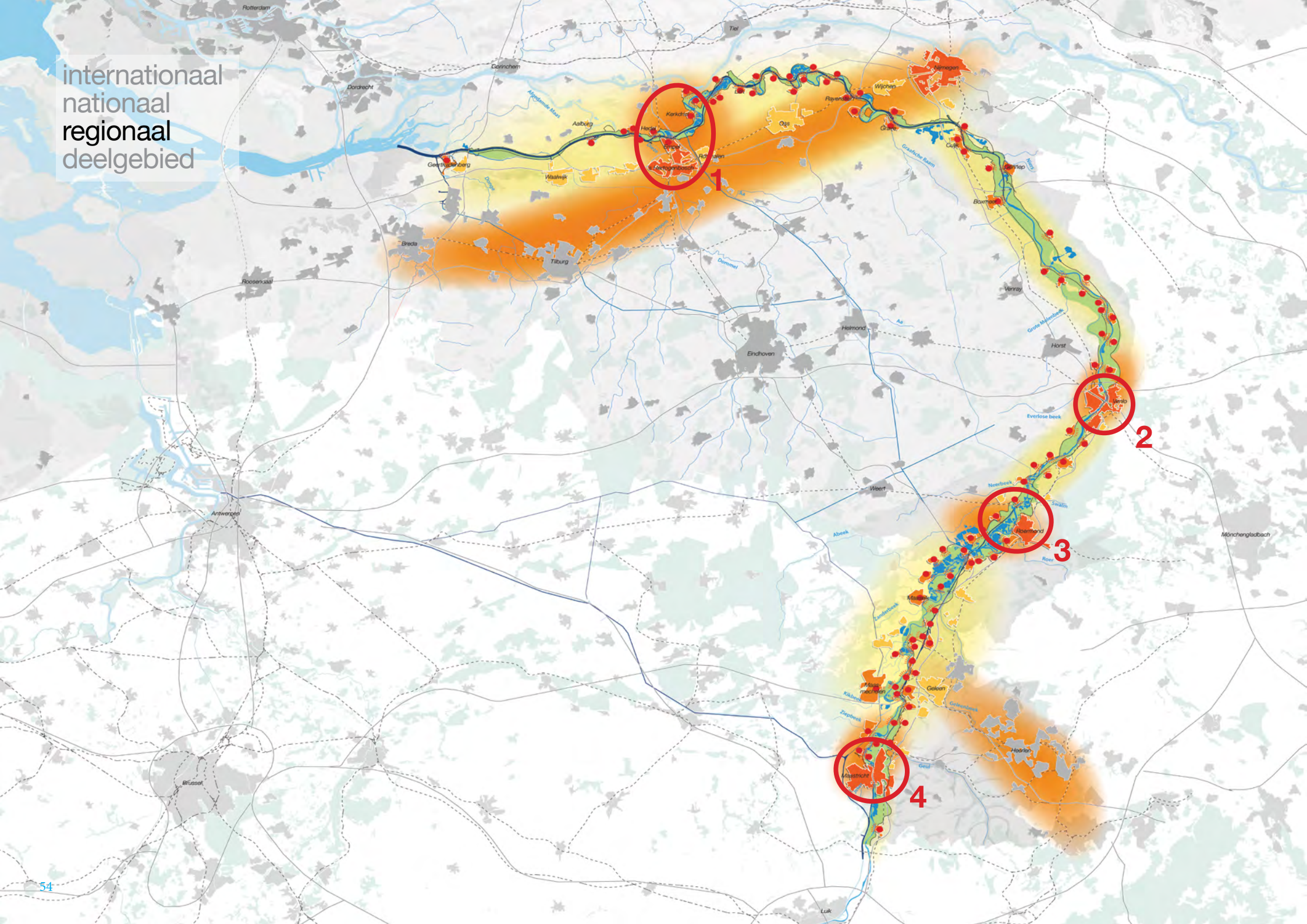

Vestingstadje aan de Maas (Kerkdriel)

Waterfront in Venlo

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

Dorpen en steden aan de Maas

Huidige belangrijke gebieden

1. Maasoeverpark: kans integrale benadering interactie stad en landschap
2. Parklandschap langs de oevers van Venlo
3. Roermond: opgave verbeteren relatie stad en recreatief Maaslandschap
4. Maastricht

Kansen voor de toekomst

- Contrast gebieden met stedelijke invloedssfeer en luwe delen uitnutten
- Maas zien als recreatief uitloopgebied voor steden
- Flessenhals-situaties steden en druk op oevers verminderen
- Watercontact behouden en versterken (inpassing dijken)

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

Een economisch florerende regio

Gebied met veel riviergebonden bedrijvigheid

Scheepvaartroutes/ Maas is verbinding met achterland: Julianakanaal, Lateraalkanaal, Zuid-Willemsvaart/Maximakanaal, Wilhelminakanaal, Burg. Deelenkanaal.

Watergebonden bedrijvigheid en industriehavens.

Landbouw in de uiterwaarden. Landgebruik is overwegend grasland, soms overstroomd, kleinschalig cultuurlandschap met heggen. Nu op veel plekken volleggrondsteelt, hier en daar kassenbouw.

Drinkwaterwinning: Drinkwaterwinning: in Limburg, nabij Andel (Afgedamde Maas) en in Biesbosch (drinkwaterbekkens) wordt Maaswater ingenomen voor de drinkwatervoorziening (voor ca. 6 miljoen inwoners in zuid, zuidwest en west-NL en industriewatervoorziening).

Infrastructuur: alle kruisende (spoor)wegen.

Energie: **energiewinning bij stuwen.**

Waterinname voor de landbouw via kanalen. Deze landbouwwatervoorziening staat onder druk vanwege vaker en langduriger optredend watertekort.

Gezuiverd rioolwater wordt op veel plaatsen geloosd in de Maas. Is dit een aandachtspunt bij lage afvoeren (vloek of zegen)?

Zand- en kleiwinning voor bouw en keramische industrie

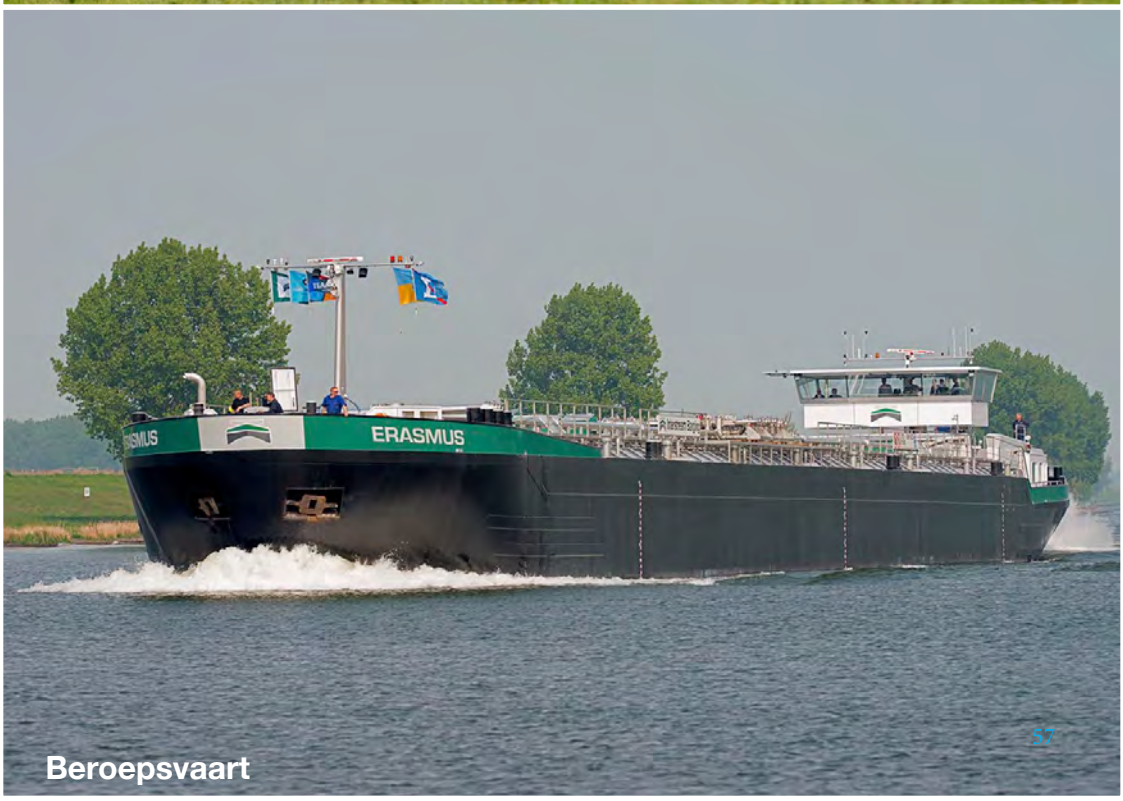
Haven bij Wanssum

Landbouw langs de Bergsche Maas

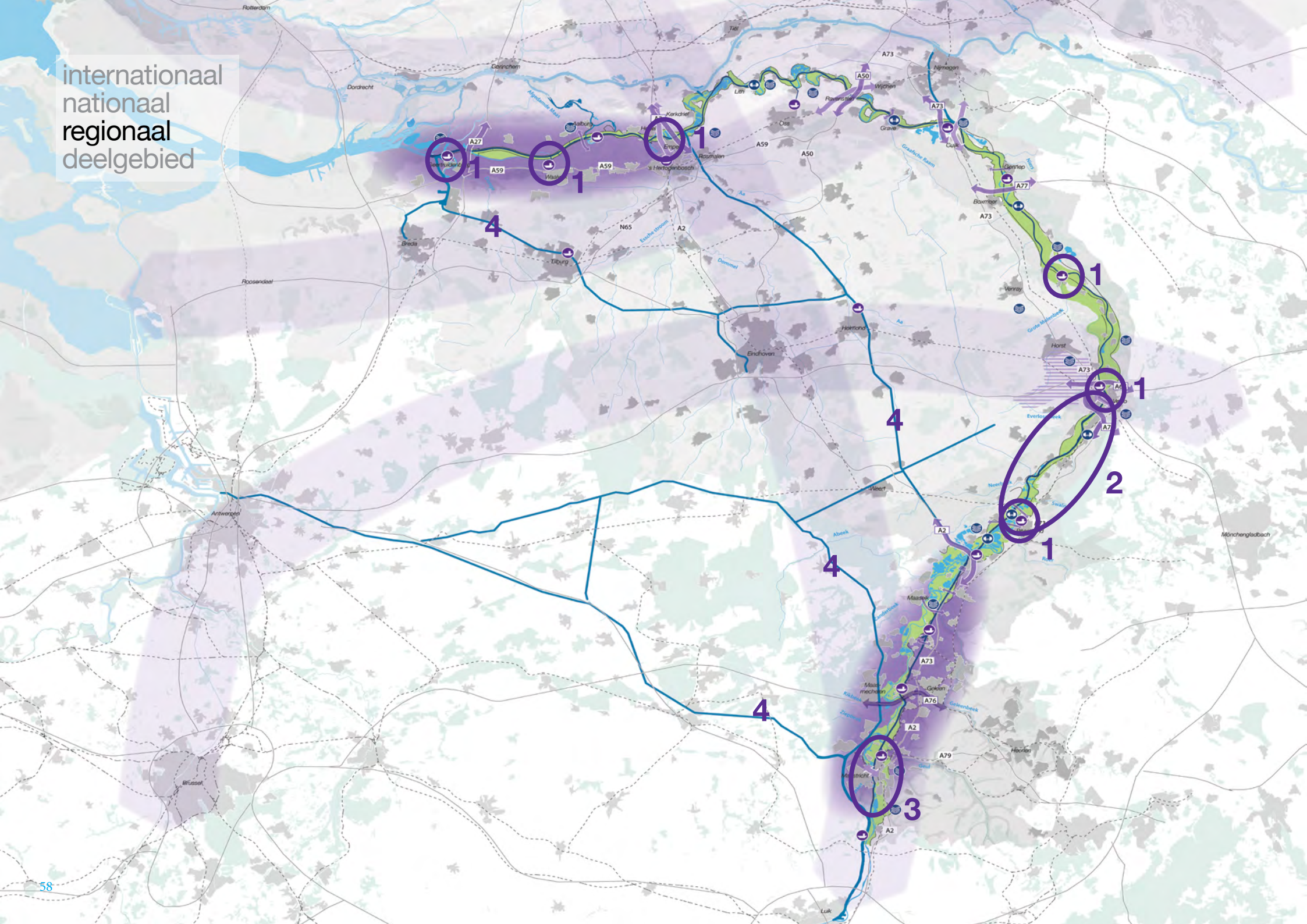

Kruisende infrastructuur bij Venlo

Beroepsvaart

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

Een economisch florerende regio

Huidige belangrijke gebieden

1. Havens en economische knooppunten langs de Maas.
2. Grondstoffenwinning Roermond-Venlo benutten voor landschapsontwikkeling
3. Maastricht: oplossen nautisch knelpunt
4. Maas en kanalen: vaarwegennetwerk voor de beroepsvaart

Kansen voor de toekomst

- Scheepvaart: kansen voor het realiseren van binnenlandse containerterminals overslag Moerdijk, Waalwijk, 's-Hertogenbosch, Oss, Wanssum en Venlo
- Ravenstein: vernieuwen spoorbrug combineren met waterveiligheid, verbeteren waterfront en natuurontwikkeling
- Landschap ontwikkelen als vestigingsvoorwaarde voor kenniseconomie
- Zand- en kleiwinning voor bouw en keramische industrie
- Vernieuwing kruisende infra (MIRT) en kunstwerken (VONK- Vernieuwingsopgave Natte Kunstwerken) : barriere-werking verminderen en kansen voor energietransitie (stuwen) door waterkracht en warmteopslag
- Juiste balans landschap en economische ontwikkeling (o.a. scheepvaartroutes, havens, zand- en kleiwinning en landbouw)
- Drinkwaterwinning en watervoorziening onder druk door klimaatverandering. Klimaatadaptief en -robust maken.
- Kansen benutten waar die zich aandienen vanuit capaciteitsvergroting, vernieuwing, economische ontwikkeling zoals A2 bij Den Bosch en de A27 bij Keizersveer
- Kansen voor windenergie met name op en aan de dijken van de Bergsche Maas, kansen voor waterkrachtenergie en wateropslag bij de stuwen (synergie met VONK)

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

Een breed scala aan toeristische en recreatieve mogelijkheden

Recreatief gebruik woonomgeving: fietsroutes op de dijken en in maasvallei + verbindingen met het achterland (rondjes en verbindingen met het achterland)

Recreatieve hotspots met haventjes, huisjesparken, horeca. Watergebonden recreatie en toerisme.

Dorpen en steden met voorzieningen zoals horeca: pleisterplaatsen

Extensieve recreatie in de uiterwaarden (strandjes, visplekken, struinpaden etc.)

Langeafstandsroutes (Zuider Water Linie, Maas-Niederrijnpad, Pieterpad, Fietspad van bron tot monding etc.)

Pontjes

Fietsen op de dijk

Pontjes over de Maas

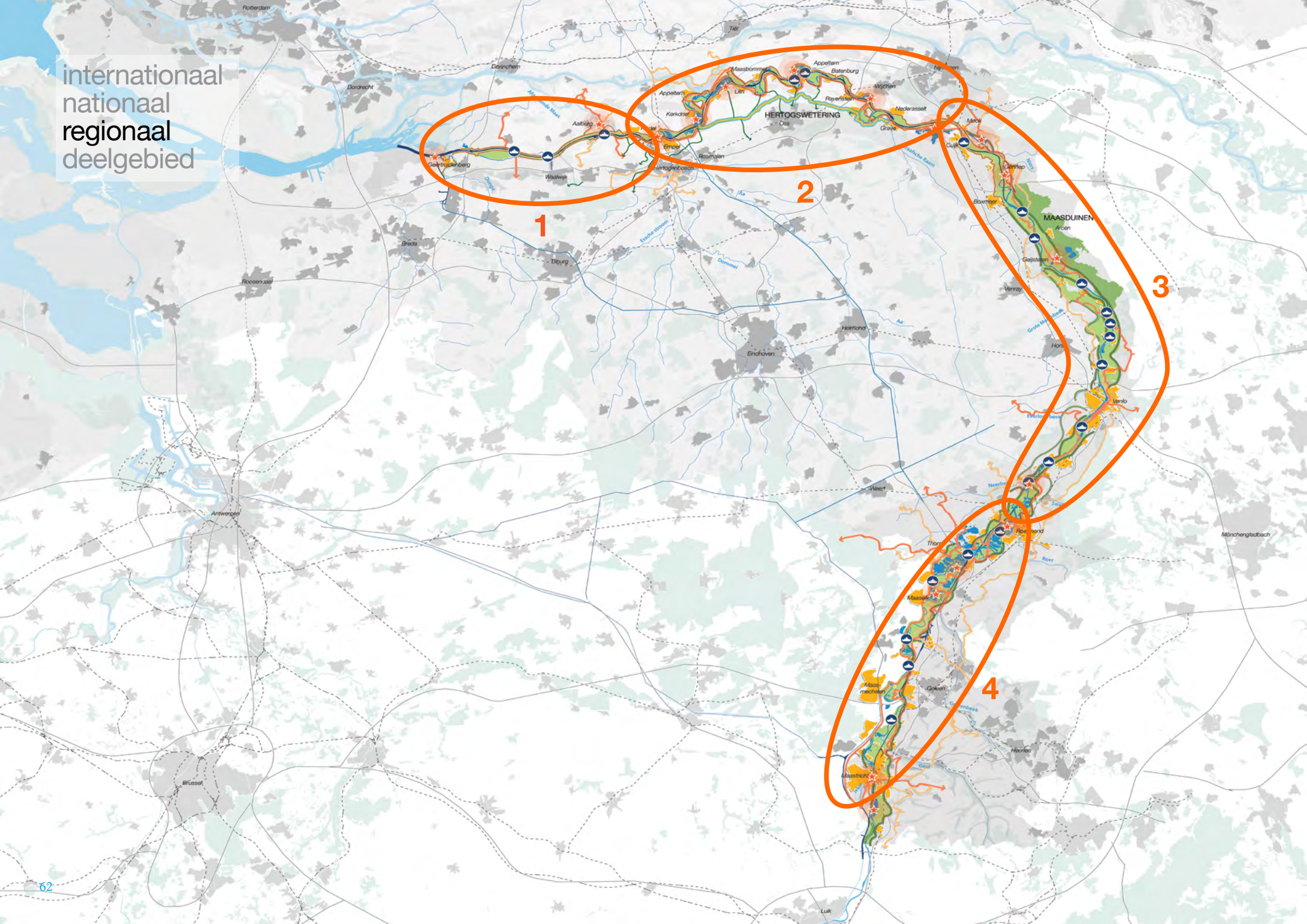

Recreatieve hotspots (Gouden Ham)

Evenementen (Maasmarathon)

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

Een breed scala aan toeristische en recreatieve mogelijkheden

Huidige belangrijke gebieden

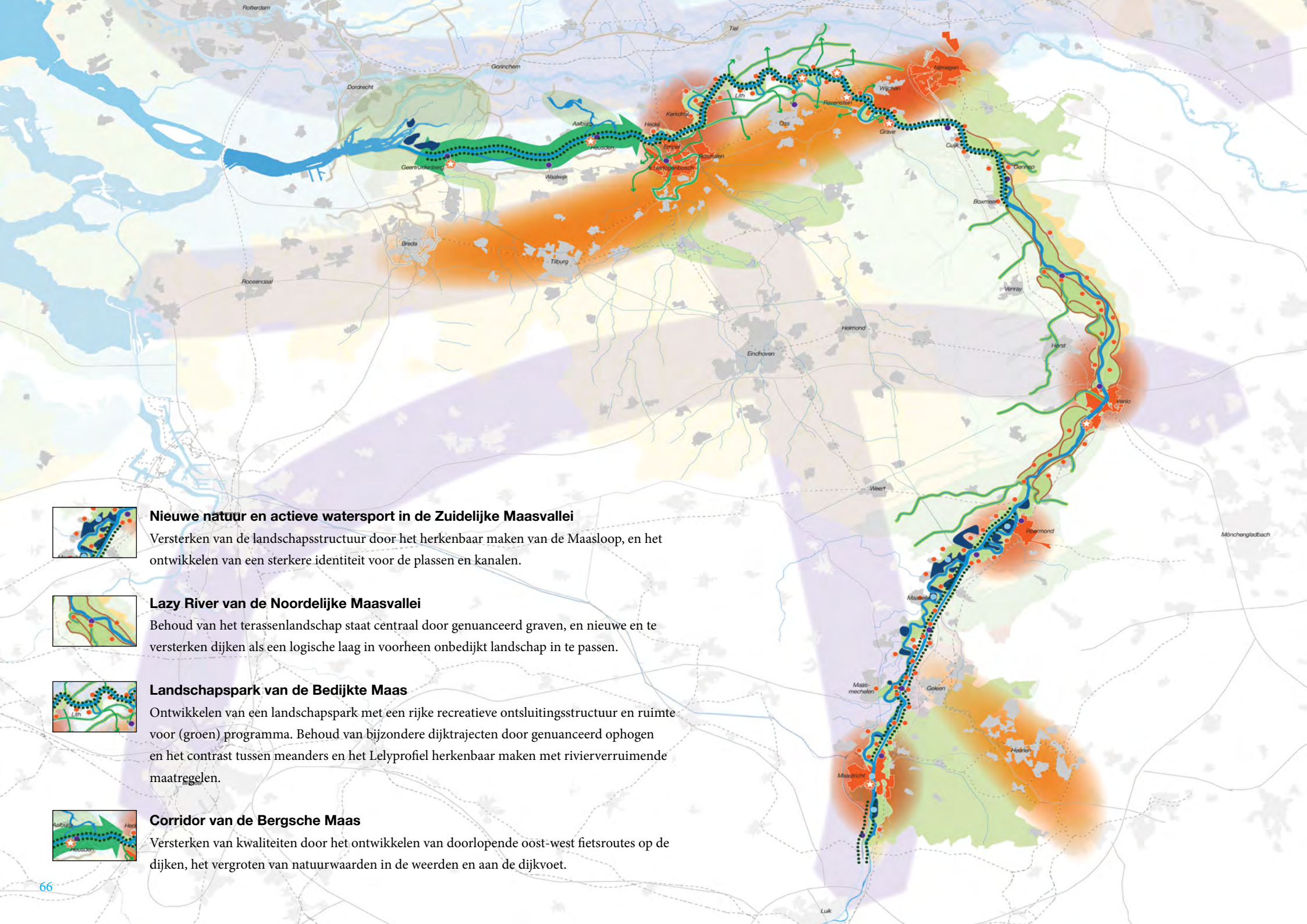
1. Bergsche Maas: routes over en aan de dijk + bijbehorende voorzieningen
2. Meanderende Maas: nabijheid van steden en dorpen: routes, hotspots, poorten en verblijfsplekken (landschapspark)
3. Noordelijke Maasvallei: luwte, routes, verblijfsplekken, poorten
4. Zuidelijke Maasvallei: veel potentie voor integrale ontwikkeling van landschap, natuur en (waterrecreatie)

Kansen voor de toekomst

- Dorpen als recreatieve poorten ontwikkelen (o.a. knooppunt routes, upgrade voorzieningen), blauw en rood
- Recreatieve hotspots: kwaliteitsslag en differentiatie
- Langeafstandsroutes en extensieve recreatie buitendijks en in beekdalen uitbouwen
- Uitloop voor stedenband Nijmegen-Tilburg in de nabijheid van de Maas (bedijkte Maas) en voor de Limburgse steden aan de Maas.

An aerial photograph of a city, likely Leuven, Belgium, showing a wide river (the Dyle) flowing through the urban landscape. A large bridge spans the river in the foreground. The city is densely packed with buildings, and the surrounding area includes green fields and distant hills under a clear sky. The text '4. Perspectief per deelgebied' is overlaid in the center of the image.

4. Perspectief per deelgebied

Nieuwe natuur en actieve watersport in de Zuidelijke Maasvallei

Versterken van de landschapsstructuur door het herkenbaar maken van de Maasloop, en het ontwikkelen van een sterkere identiteit voor de plassen en kanalen.

Lazy River van de Noordelijke Maasvallei

Behoud van het terraslandschap staat centraal door genuanceerd graven, en nieuwe en te versterken dijken als een logische laag in voorheen onbedijkt landschap in te passen.

Landschapspark van de Bedijkte Maas

Ontwikkelen van een landschapspark met een rijke recreatieve ontsluitingsstructuur en ruimte voor (groen) programma. Behoud van bijzondere dijktrajecten door genuanceerd ophogen en het contrast tussen meanders en het Lelyprofiel herkenbaar maken met rivierverruimende maatregelen.

Corridor van de Bergsche Maas

Versterken van kwaliteiten door het ontwikkelen van doorlopende oost-west fietsroutes op de dijken, het vergroten van natuurwaarden in de weerden en aan de dijkvoet.

Perspectief voor de Maas in 2050

Toekomstige autonome ontwikkeling en grote opgaven

De contrasten tussen de verstedelijkende regio's (Brabant, Venlo, Roermond, Maastricht) en de regio's met minder economische ontwikkeling en krimp (noordelijke Maasvallei en zuidelijke Maasvallei tussen de steden) nemen de komende decennia toe. Dat betekent grote wordende verschillen in "aanspraak" op het landschap van de Maas, door bewoners, door bedrijven, door recreanten. Grotere verschillen tussen de meer verstedelijkende regio's en gebieden met meer ruimte. Toekomstige grote opgaven naast de klimaatopgave (hoogwaterveiligheid, meer en grotere hoog- en laagwaters), zijn de energietransitie (wind, zon, waterkracht) en de toename van het belang van het landschap van de Maas als belangrijke pijler van het vestigingsklimaat in Zuid-Nederland.

Rijk rivierenlandschap in een uiteengelegde metropool

Het is de ambitie van de betrokken partijen om hoogwaterveiligheid niet als enkelvoudige opgave te beschouwen, maar met een brede ruimtelijk-economische insteek. Dit gebeurt door de veiligheidsopgave te integreren met de andere grote opgaven en ontwikkelingen waar het stroomgebied van de Maas mee te maken heeft. Het gaat daarbij om de synergie tussen riviermanagement, ruimtelijke kansen en ambities die voortkomen uit de gebiedskenmerken en lokale wensen voor ruimtelijke en economische ontwikkeling. Vanuit die synergie ontstaat ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid.

In 2050 is de Maas een rijk rivierenlandschap in een uiteengelegde metropool. Belangrijke hotspots in deze metropool zijn: de Randstad met de haven van Rotterdam,

de Brabantse stedenrij, het Knooppunt Arnhem Nijmegen (KAN-gebied), Brainport Eindhoven, Greenport Venlo, het Ruhrgebied, Euregio Maastricht- Luik-Aken en de Vlaamse Ruit met de haven van Antwerpen.

De Maas slingert als een ontspannen groenblauwe ader door deze metropool. Een mooi en aantrekkelijk Maaslandschap levert in 2050 een grote bijdrage aan een aantrekkelijke leefomgeving en vestigingsklimaat voor bewoners en van bezoekers uit de wijde omgeving.

De ambitie is om de balans te zoeken tussen natuur- en landschapsontwikkeling als onderdeel van een aantrekkelijk ruimtelijk economische vestigingsklimaat en industrieel gebruik (vervoerscorridor, havens watergebonden bedrijvigheid), waarbij de verschillen in verstedelijkingsdruk tussen de Brabantse stedenrij, Venlo en Maastricht en de regio's met minder economische ontwikkeling een belangrijk vertrekpunt zijn.

Regionale verschillen benut

Op de kaart hiernaast is de overkoepelende ruimtelijke ambitie voor de Maas in 2050 te zien. Met de gewenste landschappelijke en ruimtelijke structuur, en kansen voor synergie op hoofdlijnen. Op de schaal van de gehele Maas is deze ambitie relevant als onderdeel van het vestigingsklimaat van verstedelijkende gebieden, maar ook als aantrekkelijk recreatielandschap als belangrijke economische drager in de meer perifere gelegen gebieden.

In de Zuidelijke Maasvallei is ingezet op nieuwe natuur en actieve watersport door het versterken van de landschapsstructuur. Met onder andere een herkenbare Maasloop, en plassen en lommerrijk beplante kanalen met

elk een eigen identiteit. De steden Maastricht en Roermond hebben elk hun eigen specifieke innige relatie met de Maas uitgebouwd.

In de Noordelijke Maasvallei is het unieke fossiele terrassenlandschap behouden en zijn kwaliteiten versterkt door genuanceerd graven, en nieuwe en versterkte dijken liggen als vanzelfsprekend in een voorheen grotendeels onbedijkt landschap. Venlo heeft een dynamisch stedelijk front met prachtige recreatieve uitloopgebieden in een parkachtige setting aan de Maas als tegenhanger van de economisch florerende industriehaven.

In het gebied met de grootste verstedelijkingsdruk in de nabije omgeving (regio 's-Hertogenbosch – Nijmegen) heeft zich het Landschapspark van de Bedijkte Maas ontwikkeld. Er is een rijke recreatieve ontsluitings- en voorzieningenstructuur, met prachtige gerenoveerde verdedigingswerken, nieuwe natuur en een divers(groen) programma. Bijzondere dijktrajecten zijn door genuanceerd ophogen bewaard gebleven en het contrast tussen meanders en het Lelyprofiel is herkenbaar gemaakt met rivierverruimende maatregelen.

In de Corridor van de Bergsche Maas zijn doorlopende oostwest fietsroutes op de dijken gerealiseerd die veel worden gebruikt, en zijn natuurwaarden in de weerden en aan de dijkvoet vergroot. Kansen voor windenergie op en aan de dijken zijn benut.

Op de volgende bladzijden zijn de ambities voor verschillende thema's nader uitgewerkt.

DNA rivierenlandschap als basis integrale gebiedsontwikkeling

De Maas als natuurgedragen rivierlandschap versterken

Cultuurhistorie als inspiratiebron voor toekomstige ontwikkelingen

Dorpen en steden hebben (weer) een optimale relatie met het landschap

Een economisch florerende regio rekening houdend met het landschap

Gelaagd recreatielandschap in dorp, dijk én uiterwaard

Ambities per thema

Watermaatregelen en dijkversterking inzetten om DNA te versterken en te ontwikkelen

De Maas stroomt door veel verschillende landschapstypen met een grote variëteit. Er zijn robuuste dijken die zonder aantasting van het landschap verhoogd kunnen worden (Bergsche Maas). In andere deelgebieden is het huidige landschap (met en zonder dijken) kwetsbaar voor verhoging van keringen (Meanderende Maas, Noordelijke Maasvallei). De ambitie is om in de meest bijzondere delen dijkverhoging zoveel mogelijk te voorkomen met rivierverruiming en een maatwerkoplossing te realiseren die past bij datgene dat het dijkvak bijzonder maakt. Daarnaast zijn terrassen, oude geulen en meanders, rivierduintjes in het stroombed en gekanaliseerde delen belangrijke kenmerken die behouden of weer zichtbaar gemaakt kunnen worden. In de zuidelijke Maasvallei heeft grondstofwinning zijn sporen achtergelaten waardoor de rivier niet goed herkenbaar meer is. Hier is de ambitie om een nieuwe gebiedsidentiteit te ontwikkelen waarbij Maasloop, plassen en lateraalkanalen herkenbare en fraaie onderdelen zijn.

De Maas als natuurgedragen rivierlandschap versterken

De Maas is onderdeel van de Deltanatuur van Noordwest Europa. De ambitie is om met rivierverruiming bij te dragen aan het versterken van het natuurnetwerk door grote natuurgebieden nog steviger te integreren in het natte natuurnetwerk. Beekmondingen en weerden zo natuurlijk mogelijk inrichten en daarbij meer ruimte geven aan de natuur is daarbij een belangrijke strategie. Zo ontstaat een dynamisch en natuurlijk aaneengesloten rivierlandschap, met een goede waterkwaliteit van bron tot monding, zodat verbinding en migratie voor soorten ook naar het binnendijkse mogelijk is.

Cultuurhistorie als inspiratiebron voor toekomstige ontwikkelingen

Langs de rivier is een prachtig lint van oeverwal- en dijkdorpen, vestingstadjes, kerken, kloosters en kastelen. Ook zijn er een

aantal oude militaire linies waarvan restanten zichtbaar zijn in het landschap. De ambitie is om dijkversterking en rivierverruiming zo integraal op te pakken dat deze kwaliteiten niet worden aangetast en waar mogelijk oude structuren beter zichtbaar en beter toegankelijk worden. Een speciaal element betreft de bakenbomen als onderdeel van het Lelyprofiel. Ambitie is om de invloed van het plan van Lely op de identiteit van de Maas beter zichtbaar te maken.

Dorpen en steden hebben (weer) een optimale relatie met het landschap

De dorpen zijn de parels langs de Maas en vormen vaak recreatieve poorten en pleisterplaatsen voor recreanten. Ook als onderdeel van een aantrekkelijke leefomgeving zijn zij belangrijk. De ambitie is dan ook om het contact tussen de dorpen en de Maas in stand te houden en te versterken. Het voorkomen van te ingrijpende dijkverhogingen is daarom een belangrijke ambitie, maar ook een goede inpassing van rivierverruiming en dijkversterking waar dit van invloed is op de relatie tussen dorp of stad en rivier. De vier grote steden van de Maas ('s-Hertogenbosch, Venlo, Roermond en Maastricht) zijn de hotspots waar de rivier kan bijdragen aan een integrale ontwikkeling van natuur, recreatie, hoogwaardige leefomgeving en economische activiteiten.

Een economisch florierende regio rekening houdend met het landschap

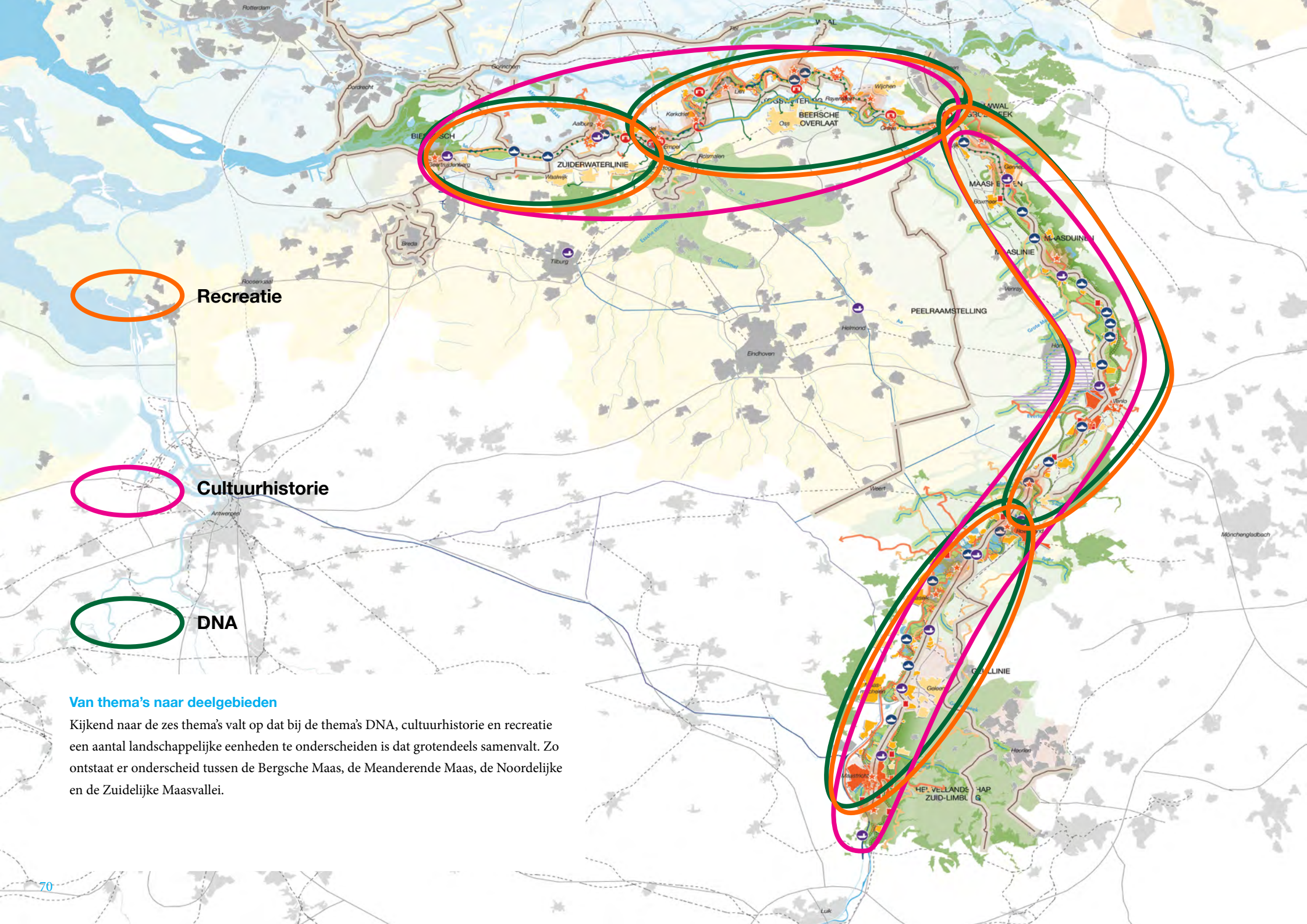
De ambitie is om de balans te zoeken tussen vestigingsklimaat (voor steden is de Maas een belangrijke kwaliteit) en industrieel gebruik (vervoerscorridor, havens watergebonden bedrijvigheid). Infrastructuurkruisingen zijn hierbij essentieel; hier vinden economische ontwikkelingen plaats en hier is de rivier vaak ingesnoerd. Er zijn langs de gehele Maas kansen om scheepvaart beter te faciliteren met verbetering van (overslag)havens. Ambitie is om havenverbetering in te zetten om de doorstroming te verbeteren. In de uiteengelegde metropool is het vestigingsklimaat

voor kennisintensieve bedrijven van belang. Een mooi en aantrekkelijk Maaslandschap kan een grote bijdrage leveren aan een aantrekkelijke leefomgeving voor bewoners en van bezoekers uit de wijde omgeving.

Op het gebied van energiewinning zijn er mogelijkheden om gebruik te maken van de stuwen in de Maas om elektriciteit op te wekken (een paar honderd kW tot enkele MW). De stuw bij Lith wordt hiervoor nu al gebruikt. Brugpijlers lenen zich in de Maas minder voor energieopwekking vanwege de geringe afvoer en het gestuwde Maaspeil. Andere vormen van energieopwekking in het landschap zijn denkbaar, zoals zonnepanelen op daken en windmolens. Voor windmolens geldt dat deze beter aansluiten bij het grootschalige landschap van de kommen dan in de meer kleinschalige landschappen zoals de oeverwallen en rivierduinen. Windmolens in het rivierlandschap van de Maas hebben niet de voorkeur, omdat dit minder goed aansluit bij het kenmerkende natuurlijke rivierlandschap. Uitzondering hierop is het traject van de Bergsche Maas. De locatie en wenselijkheid hiervan moet in de uitwerking nader worden onderzocht.

Gelaagd recreatielandschap in dorp, dijk én uiterwaard

Ambitie is de Maas te ontwikkelen als aantrekkelijk en toegankelijk rivierlandschap, als onderdeel van een goed vestigingsklimaat en een gezicht naar de Maas. Een rivierlandschap met dorpen en steden met een gezicht aan de Maas waarbij verschillende regionale identiteiten worden benadrukt. Een toegankelijk landschap met waterrecreatie, routes en ommetjes op dijk en pont, extensief recreatief gebruik in de uiterwaarden en enkele langeafstandsroutes, waarin het verhaal van de Maas goed tot uiting komt. Ambitie is om rivierverruiming te combineren met en in te zetten voor het realiseren van recreatieve hotspots aan de meanders van de Maas en in het Maasplassegebied in de Zuidelijke Maasvallei met een kwaliteitsimpuls voor de natuur. Dijken blijven belangrijke dragers voor de recreatieve fiets- en wandelstructuur.

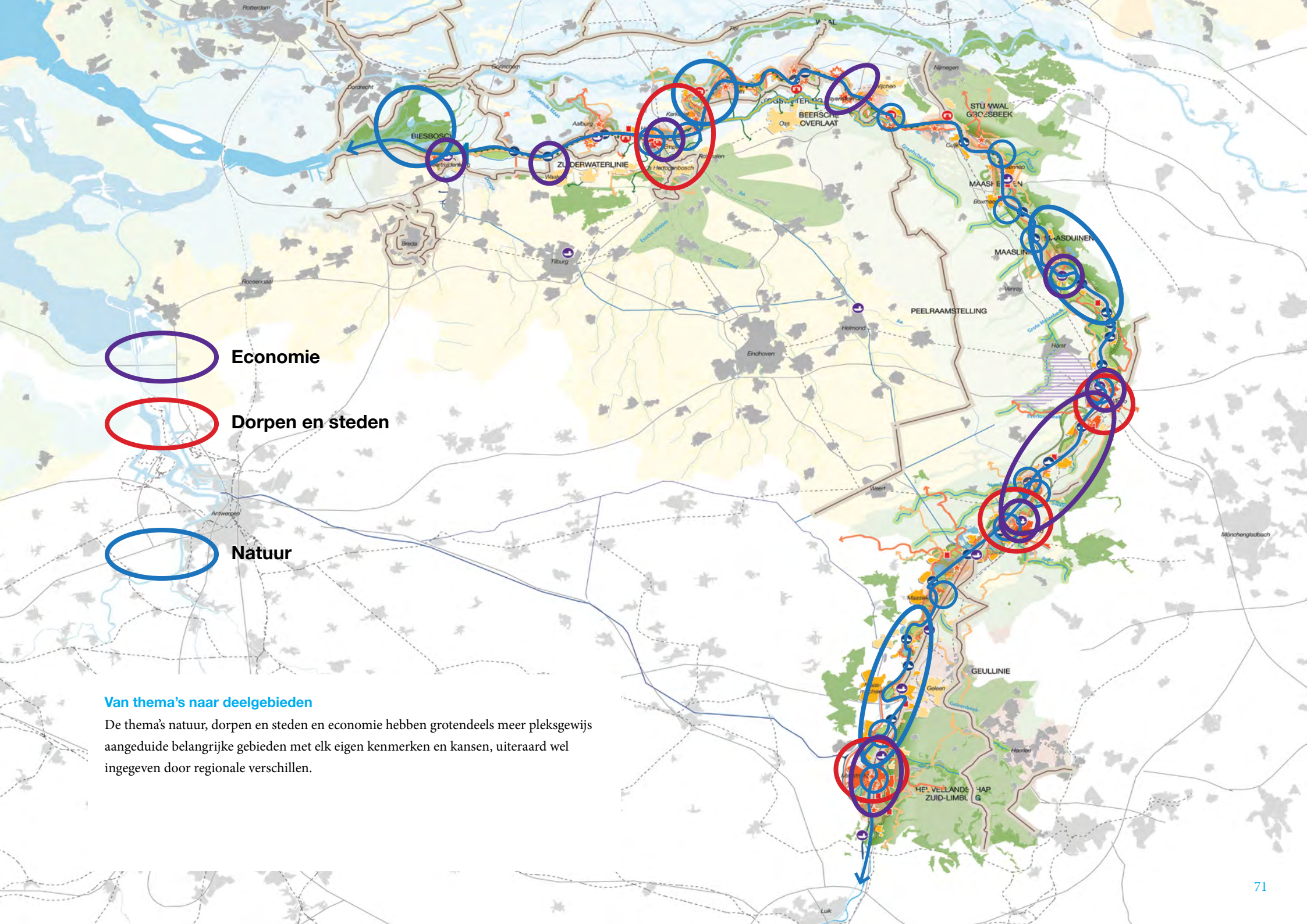
Recreatie

Cultuurhistorie

DNA

Van thema's naar deelgebieden

Kijkend naar de zes thema's valt op dat bij de thema's DNA, cultuurhistorie en recreatie een aantal landschappelijke eenheden te onderscheiden is dat grotendeels samenvalt. Zo ontstaat er onderscheid tussen de Bergsche Maas, de Meanderende Maas, de Noordelijke en de Zuidelijke Maasvallei.

Economie

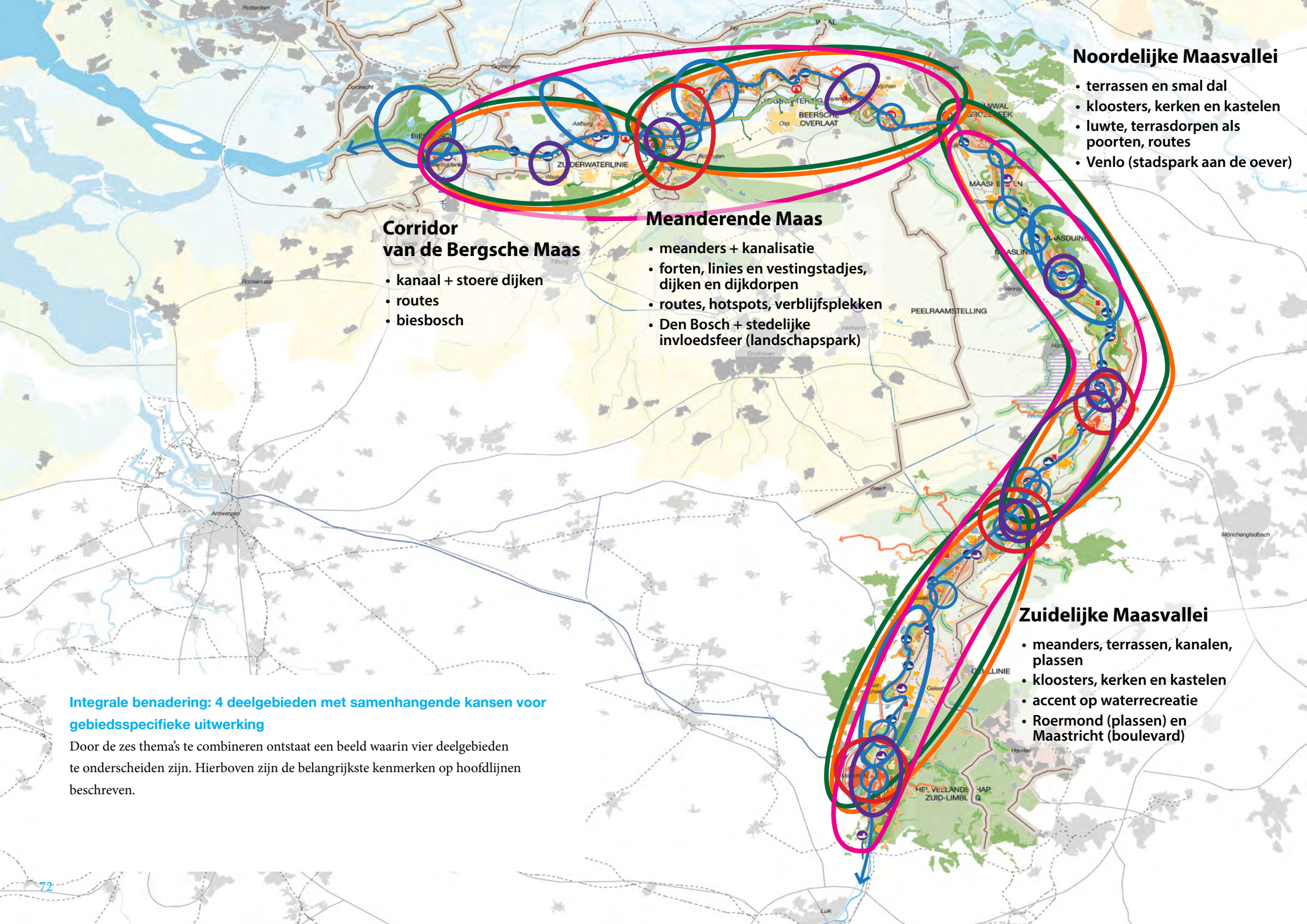
Dorpen en steden

Natuur

Van thema's naar deelgebieden

De thema's natuur, dorpen en steden en economie hebben grotendeels meer pleksgewijs aangeduide belangrijke gebieden met elk eigen kenmerken en kansen, uiteraard wel ingegeven door regionale verschillen.

Noordelijke Maasvallei

- terrassen en smal dal
- kloosters, kerken en kastelen
- luwte, terrasdorpen als poorten, routes
- Venlo (stadspark aan de oever)

Corridor van de Bergsche Maas

- kanaal + stoere dijken
- routes
- biesbosch

Meanderende Maas

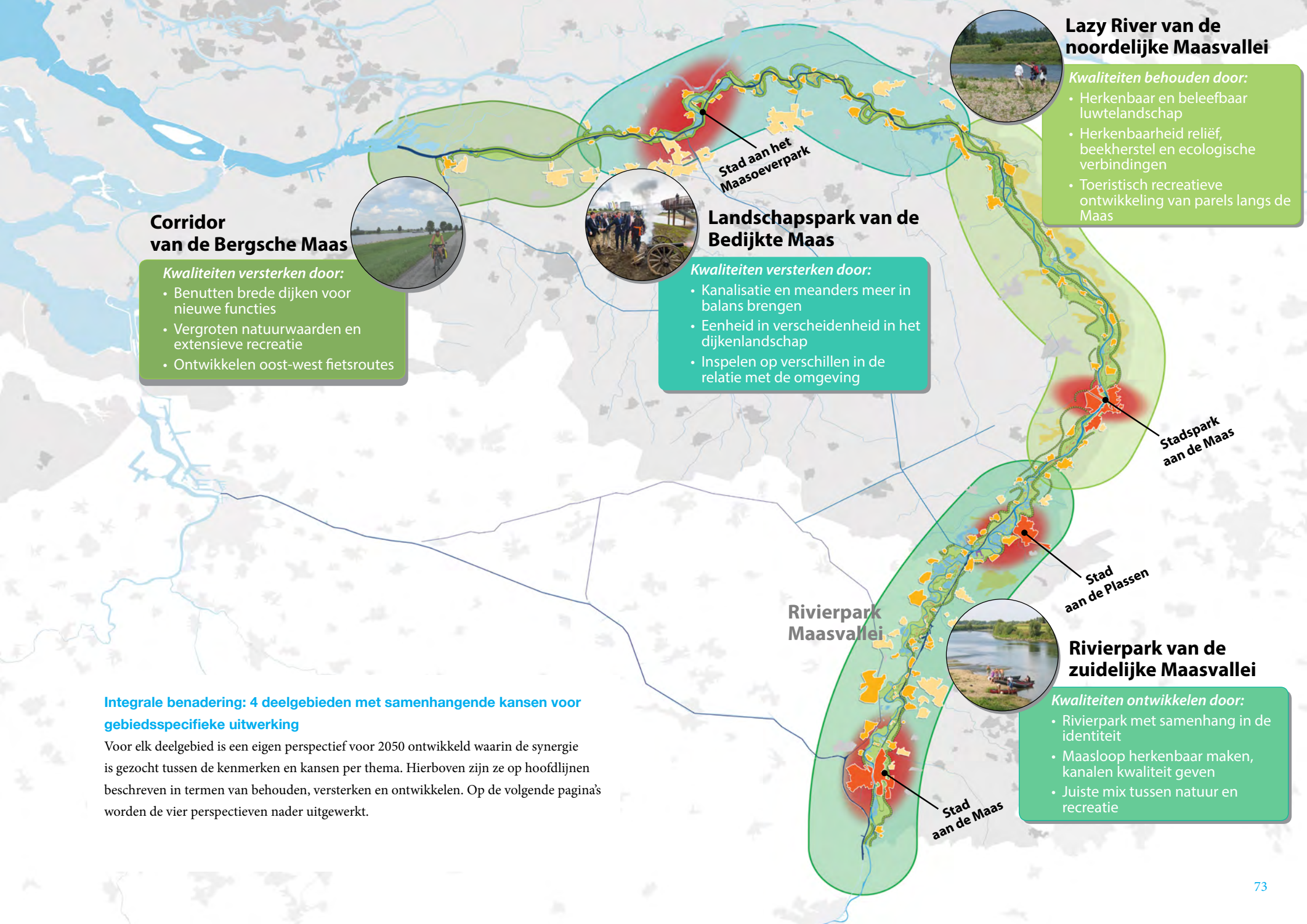
- meanders + kanalisatie
- forten, linies en vestingstadjes, dijken en dijkdorpen
- routes, hotspots, verblijfsplekken
- Den Bosch + stedelijke invloedssfeer (landschapspark)

Zuidelijke Maasvallei

- meanders, terrassen, kanalen, plassen
- kloosters, kerken en kastelen
- accent op waterrecreatie
- Roermond (plassen) en Maastricht (boulevard)

Integrale benadering: 4 deelgebieden met samenhangende kansen voor gebiedsspecifieke uitwerking

Door de zes thema's te combineren ontstaat een beeld waarin vier deelgebieden te onderscheiden zijn. Hierboven zijn de belangrijkste kenmerken op hoofdlijnen beschreven.

Corridor van de Bergsche Maas

- Kwaliteiten versterken door:*
- Benutten brede dijken voor nieuwe functies
 - Vergroten natuurwaarden en extensieve recreatie
 - Ontwikkelen oost-west fietsroutes

Landschapspark van de Bedijkte Maas

- Kwaliteiten versterken door:*
- Kanalisatie en meanders meer in balans brengen
 - Eenheid in verscheidenheid in het dijkenlandschap
 - Inspelen op verschillen in de relatie met de omgeving

Lazy River van de noordelijke Maasvallei

- Kwaliteiten behouden door:*
- Herkenbaar en beleefbaar luwtelandschap
 - Herkenbaarheid reliëf, beekherstel en ecologische verbindingen
 - Toeristisch recreatieve ontwikkeling van parels langs de Maas

Rivierpark van de zuidelijke Maasvallei

- Kwaliteiten ontwikkelen door:*
- Rivierpark met samenhang in de identiteit
 - Maasloop herkenbaar maken, kanalen kwaliteit geven
 - Juiste mix tussen natuur en recreatie

Integrale benadering: 4 deelgebieden met samenhangende kansen voor gebiedsspecifieke uitwerking

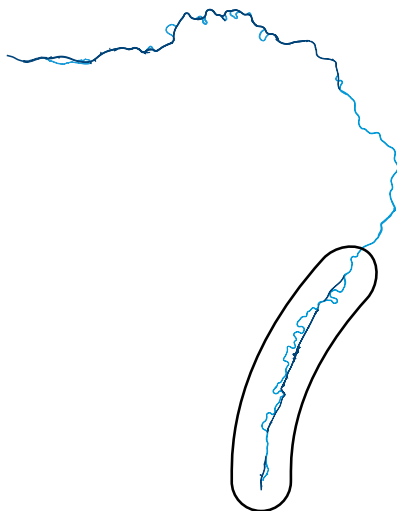
Voor elk deelgebied is een eigen perspectief voor 2050 ontwikkeld waarin de synergie is gezocht tussen de kenmerken en kansen per thema. Hierboven zijn ze op hoofdlijnen beschreven in termen van behouden, versterken en ontwikkelen. Op de volgende pagina's worden de vier perspectieven nader uitgewerkt.

Perspectief deelgebied 1: Nieuwe natuur en actieve watersport in de Zuidelijke Maasvallei

Kwaliteiten ontwikkelen door:

- Rivierpark met samenhang in de identiteit
- Maasloop herkenbaar maken, kanalen kwaliteit geven
- Juiste mix tussen natuur en recreatie

“In het toekomstbeeld is het landschap van de Maas tussen Eijsden en Roermond in 2050 één aaneengesloten en grensoverschrijdend, natuurlijk en recreatief rivierpark: de ‘Loire van de Lage Landen’.

Het rivierlandschap vormt een aantrekkelijk natuur- en watersportlandschap langs de Maasplassen met een breed aanbod. Van kleinschalig en extensief natuurlijke watersportvoorzieningen zoals struinpaden en kleine aanlegsteigertjes, tot kapitaalintensieve watersport met aantrekkelijke grootschalige (jacht)havens.

Bij de Maasplassen nabij Roermond ligt het accent op een kwalitatief hoogwaardig watersportgebied, in een jas van natuurlijk ingerichte oevers. Er is een samenhangend landschapsbeeld met een logische zonering van de verschillende plassen zodat er een onderscheid tussen meer intensief ingerichte plassen bij de kernen en meer natuurlijke plassen buiten de kernen ontstaat, als overloop naar het zuidelijk deel, vergelijkbaar met de Friese Meren. Het contact van de kernen met de Maas is behouden en verbeterd. Tussen de Maasplassen en Maastricht en ten zuiden daarvan ligt het accent meer op een natuurlijk rivierlandschap, doorweven met hoogwaardige watersportgebieden. Samen vormen ze één geheel.

De loop van de Maas is overal herkenbaar en kent een sterk meanderend verloop met natuurlijke reliëfrijke oevers en natuurlijke terrasranden. Waar dorpen en beken het Maasdal raken, liggen aantrekkelijke recreatieve verbindingen met het achterland. Dit zijn de poorten tot het Maaslandschap met ommetjes en oost-west verbindingen. Hier sluiten ook lange afstand-wandelroutes aan die het Maasdal verbinden met het achterland. De paden op de verbeterde en nieuwe dijken in de Maasvallei zijn onderdeel van dit routenetwerk.

Het Julianakanaal en het Lateraalkanaal hebben een sterke eigen identiteit in het Maasdal, met lommerrijke dijken, beplant met monumentale bomenrijen, en aantrekkelijke routes. Ze behouden hun belangrijke functie voor de beroepsvaart en de daaraan gekoppelde containerterminals.

Het stedelijke landschap van Roermond en Maastricht vormt een mooi contrast met het omliggende rivierlandschap, met goede recreatieve verbindingen. Daarmee draagt het rivierlandschap bij aan de kwaliteit van de stad en het gevoel snel in het landschap te zijn, waar het vestigingsklimaat sterk bij is gebaat.”

De grote kanalen hebben sterke eigen identiteit in het Maasdal

Maasplassen als kwalitatief hoogwaardig watersportgebied

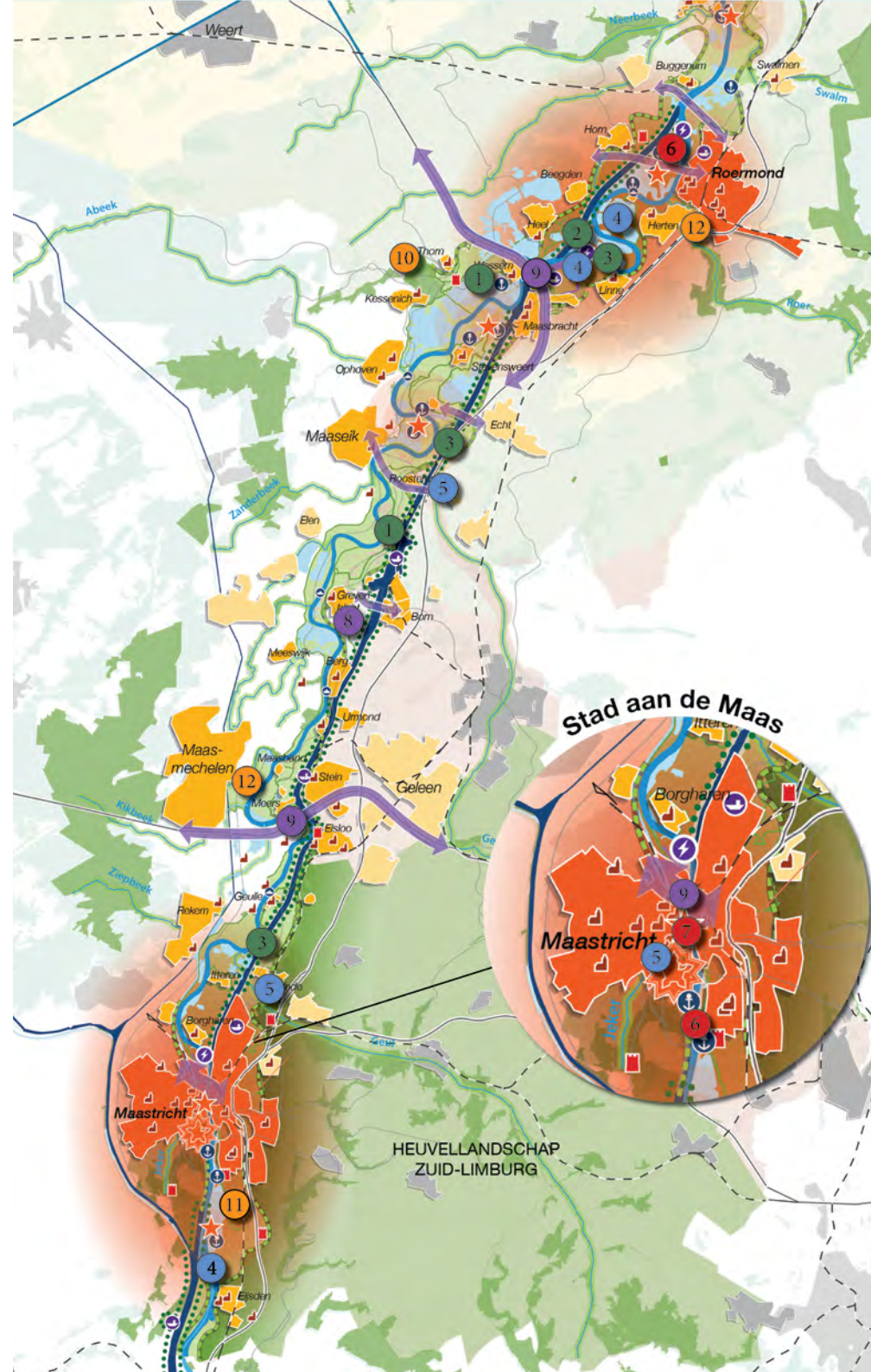

Natuurlijk rivierlandschap en watersport tussen Maasplassen en Maastricht

Het rivierlandschap draagt bij aan de kwaliteit van de stad

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

Kansen

DNA rivierenlandschap als basis bij integrale gebiedsontwikkeling

- 1 Versterken herkenbaarheid Maasloop en microreliëf (geulen, grind- en zandbanken) (voorbeeld Rivierpark Maasvallei).
- 2 Maasplassen: routes en beplanting tbv versterken recreatieve kwaliteit.
- 3 Versterken karakter Julianakanaal en Lateraalkanaal, o.a. met beplanting en recreatieve routes.
 - Bij te verhogen dijken huidige kwaliteiten behouden door zorgvuldig inpassen.
 - Versterken leesbaarheid/identiteit van de Maasplassen

De Maas als 'natuurgedragen' rivierlandschap versterken

- Weerden: behouden natuurlijke inrichting (grasland, struweel/ooibossen) en versterken kleinschalig cultuurlandschap (weides, heggen), in balans met (intensieve) landbouw.
- 4 Ten zuiden van Maastricht en in het Maasplassengebied versterken van natuurlijke kwaliteiten
 - 5 Beekmondingen (Jeker, Geul, Geleenbeek en Roer en kleinere beken): versterken van ecologische aansluiting op de Maas en ontwikkelen groene en recreatieve corridors naar grote natuurgebieden (bijvoorbeeld de Meinweg).
 - Terrasranden en reliëf: behouden en zichtbaar

maken ecologische waarden en versterken verbindingen met hoge gronden vanwege gradiënten (hoog-laag, nat-droog, voedselrijk-arm)

- Dijken als natuurverbindingen ontwikkelen voor flora en fauna

Cultuurhistorie als inspiratiebron voor toekomstige ontwikkelingen

- Kerken, kloosters, kastelen en vestingstadjes zorgvuldig inpassen en ontwikkelen als pleisterplaatsen
- Bij dijkversterking of verlegging: behoud en ontwikkeling van historische, landschappelijke en recreatieve context
- Behouden: wegen met karakteristieke laanbeplanting (NB. bij dijken conflict met versterkingsopgave)

Dorpen en steden hebben een optimale relatie met het Maaslandschap

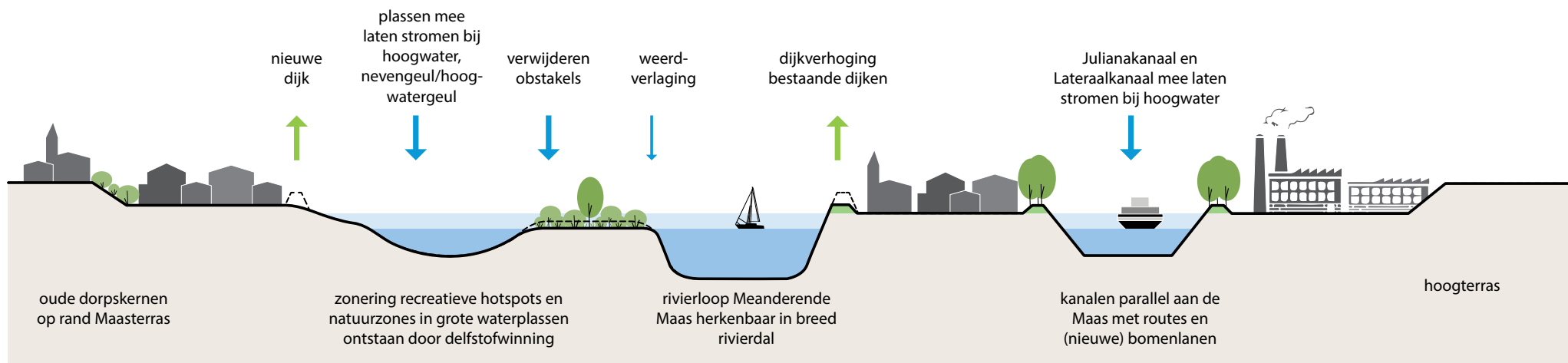
- Dorpen als parels langs de Maas: verbeteren toegankelijkheid oevers en ontwikkelen 'gezicht' aan de Maas.
- 6 Maaslandschap bij Maastricht en Roermond als recreatief uitloopgebied ontwikkelen
 - 7 Maastricht: flessenhals verruimen i.c.m. herontwikkeling waterfront als katalysator voor boulevardontwikkeling.

Een economische florerende regio rekening houdend met landschap

- Vestigingsklimaat kenniseconomie: ontwikkelen hoogwaardige
 - werk-, leef-, en woonomgeving verbeteren door recreatief, cultureel en culinair aanbod.
- 8 Maas als vaarweg: scheiden recreatievaart (Maas) en scheepvaart (kanalen) verhoogt kwaliteit.
 - 9 Kruisende infra: barrièrewerking verminderen bij bruggen Maastricht, A76, N296, A2, N280 en spoorwegen.

Gelaagd recreatielandschap in dorp, dijk én uiterwaard

- 10 Langeafstandsroutes en extensieve recreatie buitendijks en in beekdalen uitbouwen door routes te koppelen (met name bij de Maasplassen ontbreken nu verbindingen)
- 11 Bij zandwinplassen, Grindgat Oostmaerland en Maasplassen recreatief aanbod verbeteren: sfeervolle dorpskernen, horeca, herstellen beeklopen en opruimen verloederde elementen.
- 12 Logische zonering intensieve Maasplassen naar extensief Rivierpark Maasvallei.
 - Sluistoerisme: dagjesmensen bezoeken sluis
 - Ontwikkelen fiets- en wandelpaden op verbeterde en nieuwe dijken in Maasvallei

Zuidelijke Maasvallei landschapkenmerken en voorstel typen maatregelen

Versterken landschapsstructuur door herkenbaar maken Maasloop, sterkere identiteit plassen en kanalen

Op de doorsnede hiernaast zijn de landschapkenmerken en de inpasbaarheid van de typen maatregelen te zien en hoe zij een bijdrage kunnen leveren aan het perspectief voor dit deelgebied. De onderlinge verhouding van de maatregeltypen is aangegeven met de dikte van de pijlen waarbij groen voor dijkversterking en blauw voor rivierverruiming staat. Uiteraard doet deze

vereenvoudiging geweld aan de nuances die er per deelgebied zijn.

Voor dit deelgebied ligt het accent op plassen mee laten stromen bij hoogwater door aanleg nevengeulen of hoogwatergeulen en verwijderen obstakels; het Julianakanaal en het Lateraalkanaal mee laten stromen bij hoogwater; dijkverhoging bestaande dijken en aanleg nieuwe dijken.

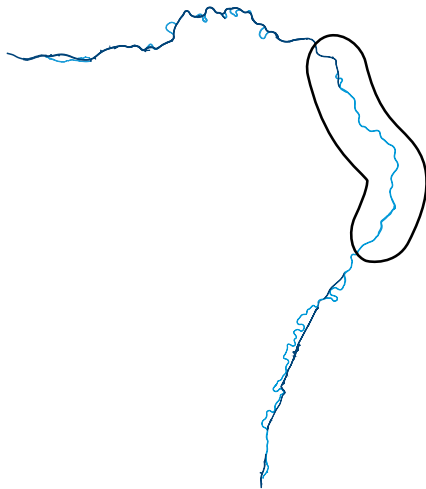
In de toekomst is de van oorsprong meanderende rivierloop herkenbaar in het brede rivierdal; is er een logische zonering van recreatieve hotspots en natte natuurzones in grote waterplassen; zijn de kanalen parallel aan de Maas beplant met lommerrijke bomenlanen met daaronder langzaam verkeersroutes en hebben de oude dorpskernen op rand Maasterras zoveel mogelijk watercontact.

Perspectief deelgebied 2: Lazy River van de Noordelijke Maasvallei

Kwaliteiten behouden door:

- Herkenbaar en beleefbaar luwtelandschap
- Herkenbaarheid reliëf, beekherstel en ecologische verbindingen
- Toeristisch recreatieve ontwikkeling van parels langs de Maas
- Kenmerkende soortenrijke riviernatuur zoals grondwater gevoede kwelgeulen langs de oevers en beeklopen

“In de toekomst blijft het Maasdal van Venlo tot Cuijk een gekoesterd landschap. In 2050 zijn de unieke landschappelijke kenmerken en de delicate balans tussen natuur, landbouw optimaal beleefbaar in een gebied met de kwaliteiten en ambities van een door de UNESCO erkend Geopark.

Bestaande kwaliteiten zijn gekoesterd, behouden en verder uitgebouwd. Het landschap is leidend. Oude maasmeanders, vitale beeksystemen die prachtig uitmonden in de Maas, unieke terrassen, nieuwe dijken, vanzelfsprekende dijken gekoppeld aan de natuurlijke hoogtes/terrassen en kwelrijke laagtes die op gezette tijden mee stromen, zijn in het afwisselende landschap herkenbaar en beleefbaar. Het is een gelaagd rivierdal met oude terrassen en geulen en duinen in langs het dal. Een kleinschalig agrarisch landschap met op veel plekken maasheggen in het dal en uitzicht vanaf terrasranden en bruggen. Intensieve landbouw op het middenterras maakt plaats voor extensieve vormen of een natuurlijke inrichting. Naast deze bijzondere landschappelijke en geologische kenmerken zijn het de archeologische (Romeinen), ecologische en culturele waarden die het gebied bijzonder interessant maken om te varen, wandelen, struinen en fietsen. De paden op de verbeterde en nieuwe dijken in de Maasvallei zijn onderdeel van het routenetwerk.

De sfeer is lommerrijk en ontspannen. Nauwelijks invloeden van grote steden, wel veel landschappelijke afwisseling en kwaliteit. Met onder andere de Maasduinen, het Maasheggengebied in Cuijk en Boxmeer (onderdeel van het internationale UNESCO MAB-programma) en de Stuwwal van het Reichswald/Mook nabij. En een grote diversiteit aan cultuurhistorische elementen en structuren met landgoederen en kastelen elk met een eigen relatie tot het water (uitzicht, watermolens, beken, monumentale bomenlanen). De grote infrastructuur vormt smalle doorsnijdingen door het rivierdal. Dorpen zijn de parels aan de Maas met elk een kenmerkende locatie op de terrassen. Leven met de Maas wordt hier weer voelbaar. Het zijn schakels in het recreatieve netwerk, onderling verbonden door uitmuntende recreatieve(fiets)routes en pontjes (kleine stapstenen), en toeristisch-recreatieve poorten met kleinschalige voorzieningen die een gemoedelijke sfeer uitstralen.

De Noordelijke Maasvallei is de groen(t)e tuin van Venlo. Deze stad heeft een stadspark als hoogwaardig groen waterfront aan de rivier en is een logistieke hotspot met goede verbindingen naar het noorden en zuiden het Maasdal in. Venlo beschikt over een toekomstbestendige internationale multimodale haven, watersport en uitnodigende natuur. Het rivierlandschap draagt bij aan de kwaliteit van de stad en het gevoel snel in het landschap te zijn, waar het vestigingsklimaat sterk bij is gebaat.”

Behouden grote diversiteit aan cultuurhistorische structuren

Vitale beeksystemen die prachtig uitmonden in de Maas

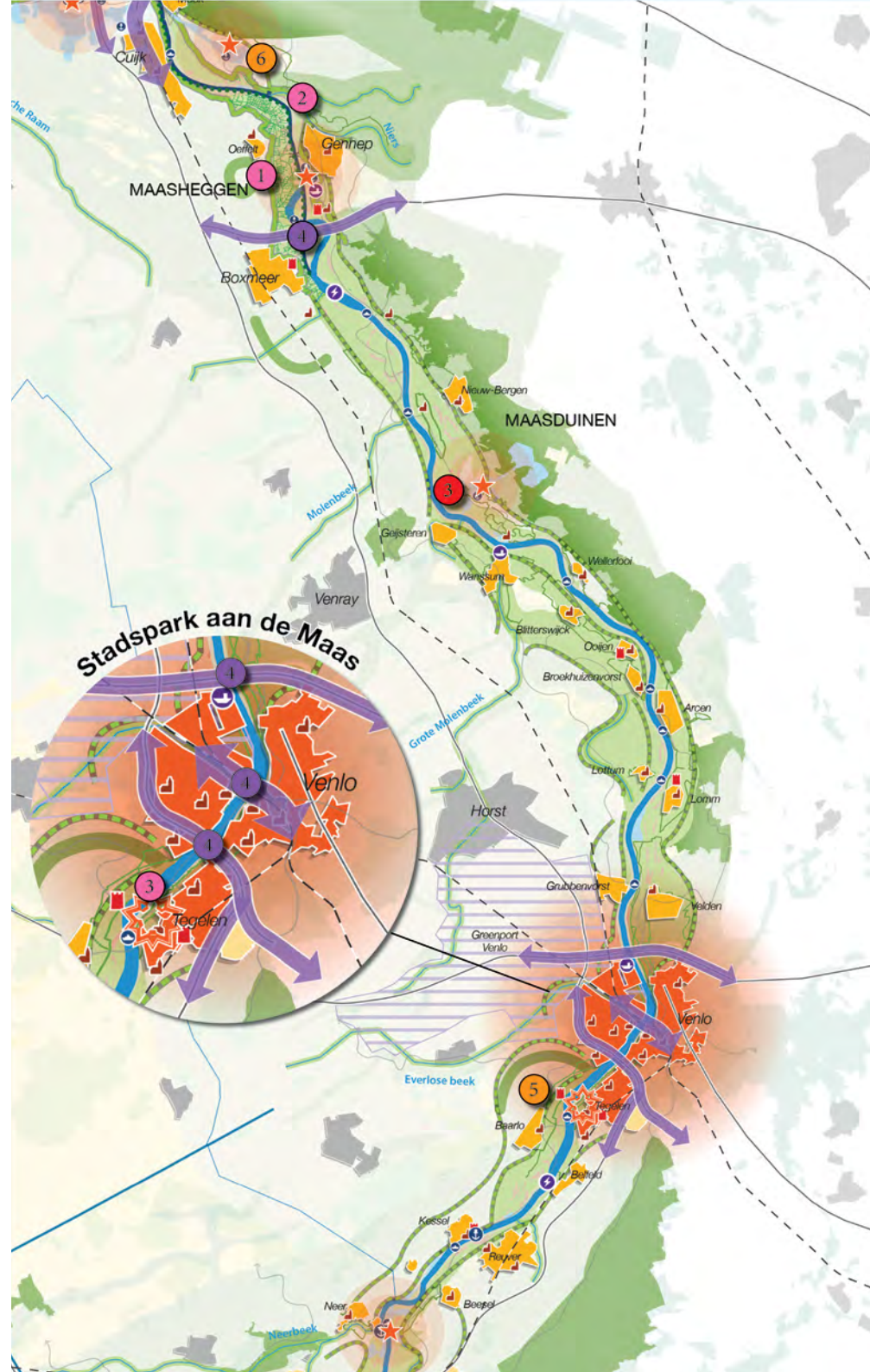

Veel landschappelijke afwisseling en kwaliteit

Het Maaslandschap als de groen(t)e tuin van Venlo

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

Kansen

DNA rivierenlandschap als basis bij integrale gebiedsontwikkeling

- Maasloop herkenbaar houden en microreliëf accentueren (geulen, zandbanken, rivierduinen, terrassen en gradiënten daartussen).
- Bij dijkversterkingen is het landschap leidend en zijn nieuwe/te versterken dijken een nieuw en logische laag in het voorheen onbedijkte landschap.
- De nieuwe dijken zijn onderdeel van de lokale en regionale recreatieve structuur
- Nieuwe en te versterken dijken vormen het fundament & katalysator voor (toekomstige) ontwikkelingen.
- Laagterras op lange duur weer vrijspelen/ teruggeven aan de rivier.

De Maas als 'natuurgedragen' rivierlandschap versterken

- Natuurlijke inrichting weerden (natuurlijke graslanden, struweel/ooibossen) en versterken kleinschalig cultuurlandschap in weerden (weides, heggen), in juiste balans met extensieve landbouw (intensieve landbouw verdwijnt).
- Beekmondingen (o.a. Everlosebeek, Grote Molenbeek, Oeffeltse Raam, Heukelomsche Beek): versterken van ecologische aansluiting op de Maas en ontwikkelen groene en recreatieve corridors naar grote natuurgebieden (bijvoorbeeld de Maasduinen).
- Eroderende oevers herstellen door

oeverbestedingen te verwijderen en de dynamiek van de rivier de ruimte te geven.

- Terrasranden en reliëf behouden, zichtbaar maken en ecologische waarden versterken (gradiënten hoog-laag, droog-nat, voedselarm-voegselrijk, kwelnatuur ontwikkelen aan de voet), verbindingen met hoge gronden.
- Dijken als natuurverbindingen ontwikkelen voor flora en fauna.

Cultuurhistorie als inspiratiebron voor toekomstige ontwikkelingen

- Kerken, kloosters, kloosterdorpen, vestingstadjes en kastelen zorgvuldig inpassen en ontwikkelen als pleisterplaatsen (o.a. bij Steyl).
 - Bij dijkversterking of omlegging: behoud en ontwikkeling van historische, landschappelijke en recreatieve context en kernen weer een gezicht aan de Maas (Middelaar, Gennep et cetera).
 - Behouden: wegen met karakteristieke laanbeplanting (NB. bij dijken conflict met versterkingsopgave)
- 1 Kleinschalig cultuurlandschap in de uiterwaarden zoals de maasheggen versterken en uitbouwen.
 - 2 Bakembomen Noordelijke Maasvallei tot A73 te herstellen en behouden in nieuwe natuurlijke setting.

Dorpen en steden hebben een optimale relatie met het Maaslandschap

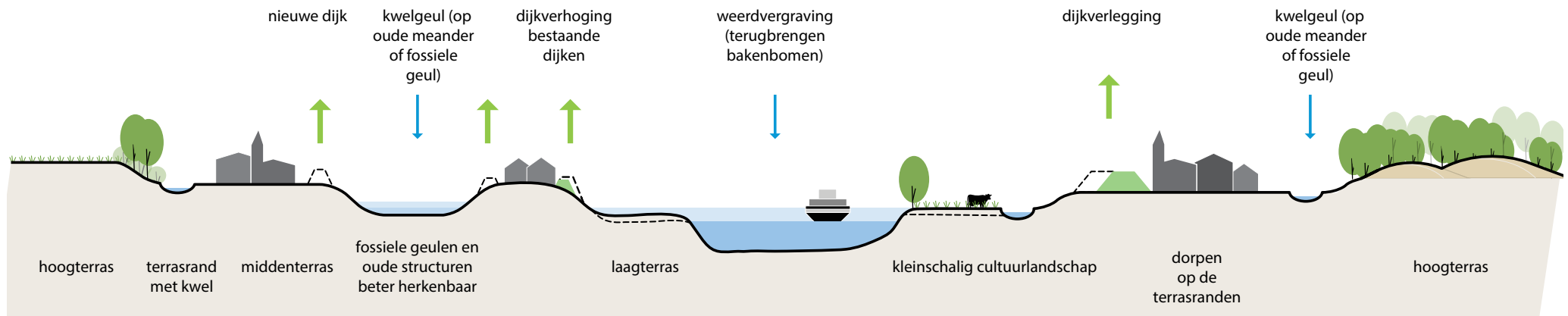
- Dorpen als parels langs de Maas: verbeteren toegankelijkheid oevers en ontwikkelen 'gezicht' aan de Maas (o.a. Arcen).
- 3 Maaslandschap bij Venlo als recreatief uitloopgebied ontwikkelen, een mooi waterfront en een parklandschap langs de oevers van Venlo.

Een economische floreerende regio rekening houdend met landschap

- Vestigingsklimaat kenniseconomie: ontwikkelen hoogwaardige
 - werk-, leef-, en woonomgeving verbeteren doorrecreatief, cultureel en culinair aanbod.
 - Juiste balans landschap en economische ontwikkeling: recreatievaart (Maas), scheepvaart en landbouw.
- 4 Kruisende infra: barrièrewerking verminderen bij A73, A67, N264, A77, N270 en spoorwegen

Gelaagd recreatielandschap in dorp, dijk én uiterwaard

- 5 Langeafstandsroutes en extensieve recreatie buitendijks en in beekdalen uitbouwen door routes aan elkaar te koppelen en landschappelijk goed in te passen.
 - 6 Zandwinplassen als Leukermeer en Mookerplas: recreatief aanbod verbeteren, sfeervolle dorpskernen, horeca, herstellen beeklopen en opruimen verloederde elementen.
- Ontwikkelen fiets- en wandelpaden op verbeterde en nieuwe dijken in Maasvallei.

Noordelijke Maasvallei landschapkenmerken en voorstel typen maatregelen

Behoud terrassenlandschap door genuanceerd graven, nieuwe en te versterken dijken logische laag in voorheen onbedijkt landschap

Op de doorsnede hiernaast zijn de landschapkenmerken en de inpasbaarheid van de typen maatregelen te zien en hoe zij een bijdrage kunnen leveren aan het perspectief voor dit deelgebied. De onderlinge verhouding van de maatregeltypen is aangegeven met de dikte van de pijlen waarbij groen voor dijkversterking en blauw voor rivierverruiming staat. Uiteraard doet deze vereenvoudiging geweld aan de nuances die er per deelgebied zijn.

Voor dit deelgebied ligt het accent op dijkverhoging van bestaande dijken; nieuwe dijken en dijkverleggingen en in mindere mate op kwelgeulen op oude meanders en fossiele geulen.

In de toekomst zijn oude maasmeanders, vitale beeksystemen die prachtig uitmonden in de Maas, unieke terrassen, vanzelfsprekende dijken gekoppeld aan de natuurlijke hoogtes/terrassen herkenbaar en beleefbaar.

Zo ontstaat een natuurlijk, *lazy* en recreatief

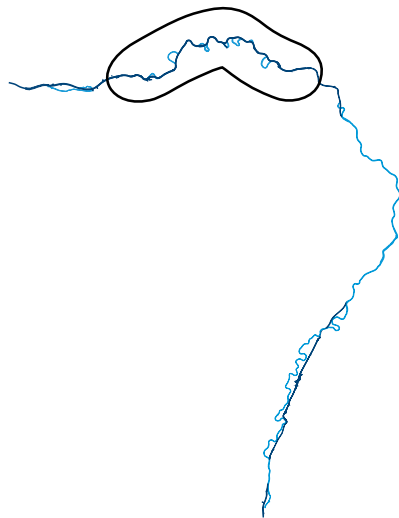
landschap met leesbaar reliëf in het oude terrassenlandschap, als tegenhanger van de dynamische economische assen. Dit landschap is vervlochten met enkele economische sterke steden en parels van dorpen op de oever, met veel contact met de Maas.

Perspectief deelgebied 3: Landschapspark van de Bedijkte Maas

Kwaliteiten versterken door:

- Kanalisatie en meanders meer in balans brengen
- Eenheid in verscheidenheid in het dijkenlandschap
- Inspelen op verschillen in de relatie met de omgeving

“In 2050 is het gebied van de Bedijkte Maas een aaneengesloten landschapspark voor de nabijgelegen dorpen en steden. Oude meanders, nieuwe kanaaldelen met bakenbomen en rijke cultuurhistorie maken deel uit van een vernieuwde landschapsstructuur met de juiste balans tussen recreatief gebruik, natuurontwikkeling en landbouw.”

Met minimale middelen wordt een maximaal effect bereikt door parkonderdelen zoals routes, meubilair, verblijfplekken etc. over het gehele gebied ‘op te spannen’, zonder het een gebiedsdekkende inrichting op te leggen. Er is ruimte voor een nog onbekend programma en terloops gebruik, door overruimte. Hierbij worden de potenties van het Maaslandschap optimaal worden benut. Er wordt optimaal gebruik gemaakt van het bestaande netwerk en functies, aangevuld met ontbrekende schakels. Zo ontstaat een netwerk van openbare ruimten en paden, waardoor bezoekers kunnen wandelen, fietsen en verblijven. Kwaliteiten zijn versterkt en nieuwe kwaliteiten zijn toegevoegd: langs beide Maasoeveren is een groen lint met parels van oeverwal dorpen, dijkdorpen en vestingstadjes. De weerden worden hoofdzakelijk gebruikt door extensieve landbouw of zijn ingericht als natuurgebied, de intensieve landbouw is na de realisatie van een aantal rivierverruimende maatregelen grotendeels verdwenen.

Het evenwicht tussen meanders en kanalisatie is hersteld, de verscheidenheid en kwaliteiten van dijktrajecten is bij de dijkversterking gehandhaafd. Er is een uitgebreid, vernieuwd en aaneengesloten recreatief netwerk van fiets-, wandel- en struinpaden, pontjes, horecagelegenheden op historische locaties, informatie- en uitzichtpunten, en ander voorzieningen. Het gebied is optimaal bereikbaar vanuit de nabijgelegen steden en dorpen.

De Zuiderwaterlinie is een belangrijke smaakmaker. Herstelde forten, linies en vestingwerken, deels met een recreatieve en/of educatieve functie, maken onderdeel uit een rijk natuur- en recreatienetwerk en vertellen mede het verhaal van het landschap. De recreatieve hotspots in de oude meanders (o.a. Gouden Ham) zijn mee ontwikkeld met de tijd op een manier die past bij de sfeer van het landschapspark. Op een enkele plaats is een hotspot toegevoegd en bij sommige dorpen is de relatie met het water verbeterd (b.v. Hedel, Kerkdriel). Er is op een groot aantal plekken ruimte voor kleinschalig waterwonen.

’s-Hertogenbosch heeft zijn relatie met het Maasoeverpark versterkt: er zijn meer en betere routes vanuit de stad, de Groene Delta is optimaal aangesloten op het landschap van de rivier. Het Maasoeverpark heeft waterhuishoudkundig een hechte en directe relatie met de Waal. In de Bossche Broek vindt regionale waterberging plaats, in de overlaat Rosmalense Polder staan windmolens. Samen met de opgevaardeerde verdedigingslijnen rondom de stad is het Maasoeverpark een belangrijk uitloophoek voor de Bossche stedeling.”

Het Maasoeverpark als belangrijk uitloopgebied 's-Hertogenbosch

De Zuiderwaterlinie is een belangrijke smaakmaker

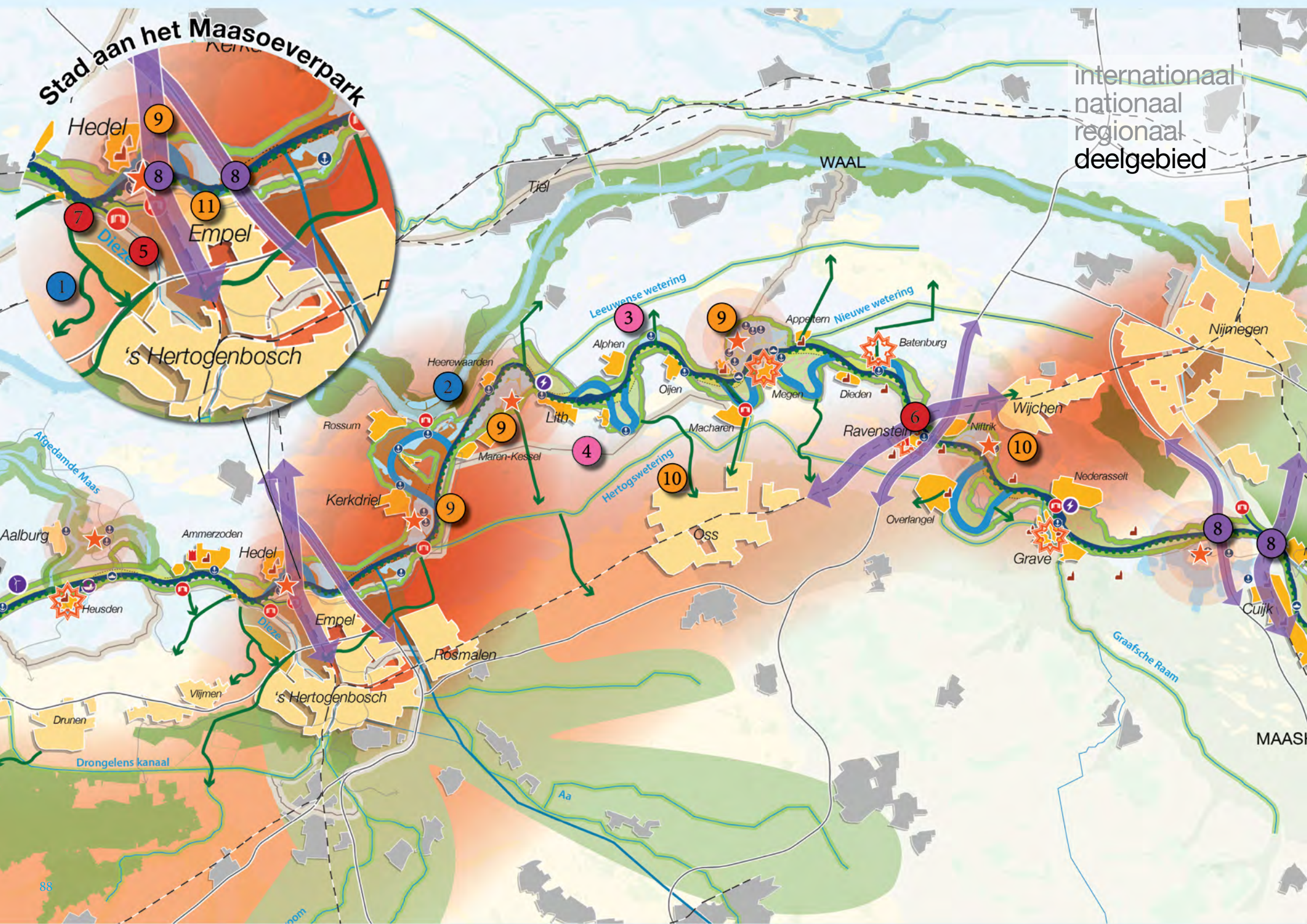
Een rijk natuur- en recreatienetwerk

De verscheidenheid en kwaliteit van dijktrajecten zijn gehandhaafd

Stad aan het Maasoeverpark

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

Kansen

DNA rivierenlandschap als basis bij integrale gebiedsontwikkeling

- Leesbaar maken van het landschap (gedempte geulen weer uitgraven, beleefbare meanders, Lelyzone)
- Zorgvuldig omgaan met dijkverhoging vanwege kwetsbare kwaliteit dijkenlandschap
- Evenwicht tussen meanders en kanalisatie herstellen, eenheid in verscheidenheid van de dijktrajecten

De Maas als 'natuurgedragen' rivierlandschap versterken

- Natuurgedragen rivierlandschap: natuurlijke graslanden, struweel/ooibossen en versterken kleinschalig cultuurlandschap in weerden in juiste balans met (intensieve) landbouw.

- 1 Beekmondingen (o.a. Dieze/Dommel, Aa): ecologisch goed aansluiten en oeverdynamiek ter plaatse versterken.
- 2 Hechte en directe verbindingen met Waal en aangrenzende natuurgebieden instandhouden en verbeteren (o.a. Heerewaarden).

Cultuurhistorie als inspiratiebron voor toekomstige ontwikkelingen

- Behoud en ontwikkeling van historische context waar dijkversterking de orde is.
- 3 Bakembomen langs de Meanderende Maas handhaven of terugbrengen

- 4 Meer samenhang in de “lagen”, het verhaal” als basis voor ontwikkeling (linies/ inundatiegebieden) (Zuidewaterlinie Crèvecoeur, Heerewaarden, Fort Blauwewsluis, Grave Ravestein, Heusden enz).

Dorpen en steden hebben een optimale relatie met het Maaslandschap

- 5 Maaslandschap bij Den Bosch ontwikkelen als recreatief uitlooph gebied met goede verbindingen en voorzieningen.
 - Dorpen als recreatieve parels verder ontwikkelen (o.a. knooppunt van routes, opwaarderen voorzieningen), waterfronten verder ontwikkelen.
- 6 Flessenhals Ravenstein verruimen in combinatie met ontwikkelen waterfront: katalysator voor natuur en cultuurhistorie.
- 7 Meer en betere routes en voorzieningen vanuit en bij 's-Hertogenbosch, de Groene Delta is optimaal aangesloten op het landschap van de rivier.

Een economische florerende regio rekening houdend met landschap

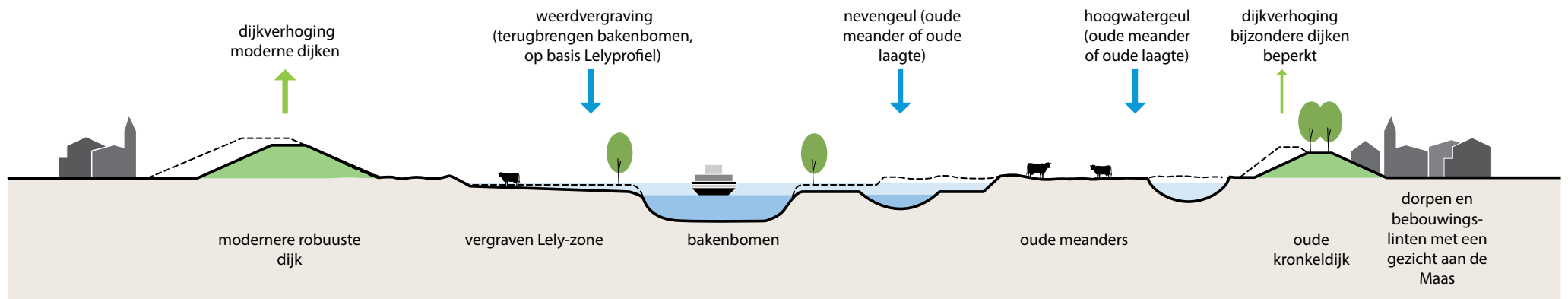
- Vestigingsklimaat kenniseconomie: ontwikkelen hoogwaardige werk-, leef-, en woonomgeving door verbeteren recreatief, cultureel en culinair aanbod.
- Landschap ontwikkelen als vestigings-

voorwaarde voor kenniseconomie

- 8 Barièrrewerking A2, A73, A50 en spoorlijnen verminderen.
 - Juiste balans landschap en economische ontwikkeling (o.a. scheepvaartroutes, havens en landbouw)

Gelaagd recreatielandschap in dorp, dijk én uiterwaard

- 9 Recreatieve hotspots Hedel, Maasdriel, Kraaijenbergse Plassen, Loonse Waard, Gouden Ham en Lithse Ham: kwaliteitsslag en differentiatie.
- 10 Recreatief netwerk beter verbinden met aangrenzende gebieden (o.a. Oss, Wijchen, Maashorst, oeverwallen en kommen, Hatertse Vennen, 's-Hertogenbosch, Bommelerwaard oeverwallen en kommen). (Langeafstands) routes en extensief recreatieve functies buitendijks koppelen en uitbouwen, herkenbare huisstijl ontwikkelen.
- 11 Maas zien als recreatief uitlooph gebied voor 's-Hertogenbosch en omliggende dorpen.

Meanderende Maas landschapkenmerken en voorstel typen maatregelen

Behouden bijzondere dijktrajecten door genuanceerd ophogen, contrast meanders en Lelyprofiel herkenbaar maken met rivierverruimende maatregelen

Op de doorsnede hiernaast zijn de landschapkenmerken en de inpasbaarheid van de typen maatregelen te zien en hoe zij een bijdrage kunnen leveren aan het perspectief voor dit deelgebied. De onderlinge verhouding van de maatregeltypen is aangegeven met de dikte van de pijlen waarbij groen voor dijkversterking en blauw voor rivierverruiming staat. Uiteraard doet deze vereenvoudiging geweld aan de nuances die er per deelgebied zijn.

Voor dit deelgebied ligt het accent op weerdvergravingen op basis van het Lely-profiel, dijkverhogingen van moderne dijken en hoogwater en/of nevengeulen op basis van landschappelijke structuren. Dijkverhoging van bijzondere dijken blijft beperkt.

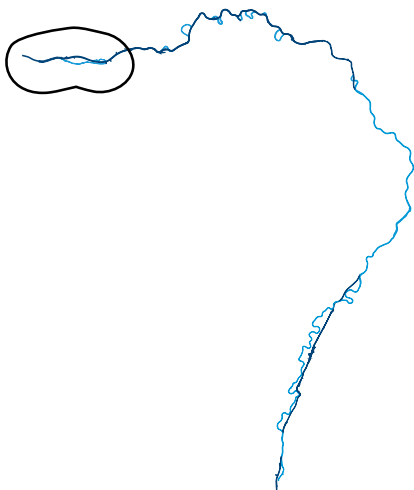
In de toekomst is het gebied van de Meanderende Maas een aaneengesloten landschapspark voor de nabijgelegen dorpen en steden. Oude meanders, nieuwe kanaaldelen met bakenbomen en rijke cultuurhistorie maken deel uit van een vernieuwde landschapsstructuur met de juiste balans tussen recreatief gebruik, natuurontwikkeling en extensieve landbouw.

Perspectief deelgebied 4: Corridor van de Bergsche Maas

Kwaliteiten versterken door:

- Benutten brede dijken voor nieuwe functies
- Vergroten natuurwaarden en extensieve recreatie
- Ontwikkelen oost-west fietsroutes

“In 2050 stroomt de Maas van Amerzoden/Bokhoven tot Geertruidenberg als een strak gegraven, met bomen beplant kanaal dwars door het slagenlandschap en het rivier- en zeeleigebied richting de Biesbosch en Willemstad.

Kwaliteiten zijn versterkt door het ontwikkelen van doorlopende oost-west fietsroutes op de dijken en het vergroten van natuurwaarden in de weerden en aan de dijkvoet. Landbouw en scheepvaartgebonden bedrijvigheid blijven belangrijke dragers. Recreatiehavens hebben zich op een aantal plaatsen doorontwikkeld.

De Bergsche Maas is de aanvoerroute van zoetwater naar de strategische zoetwatervoorraad Hollands Diep—Haringvliet. In 2050 is inname van zoetwater voor landbouw naar het oosten verplaatst (vanuit het Hollands Diep via de Roode Vaart, in plaats van via het Volkerak).

Het landschap is open en agrarisch met vergezichten en brede stoere dijken. De nabijheid van de zee is voelbaar door het zeeleilandschap en de getijdewerking in het buitendijks gebied. Bijzondere plekken en structuren verwijzen nog meer dan vroeger naar het landschap van voor de kanalisatie (o.a. Heusden, Oude Maasje, Afgedamde Maas, slagenlandschap in de weerden).”

Een strak gegraven met bomen beplant kanaal dwars door het slagenlandschap

Doorlopende oost-west fietsroutes op de dijken

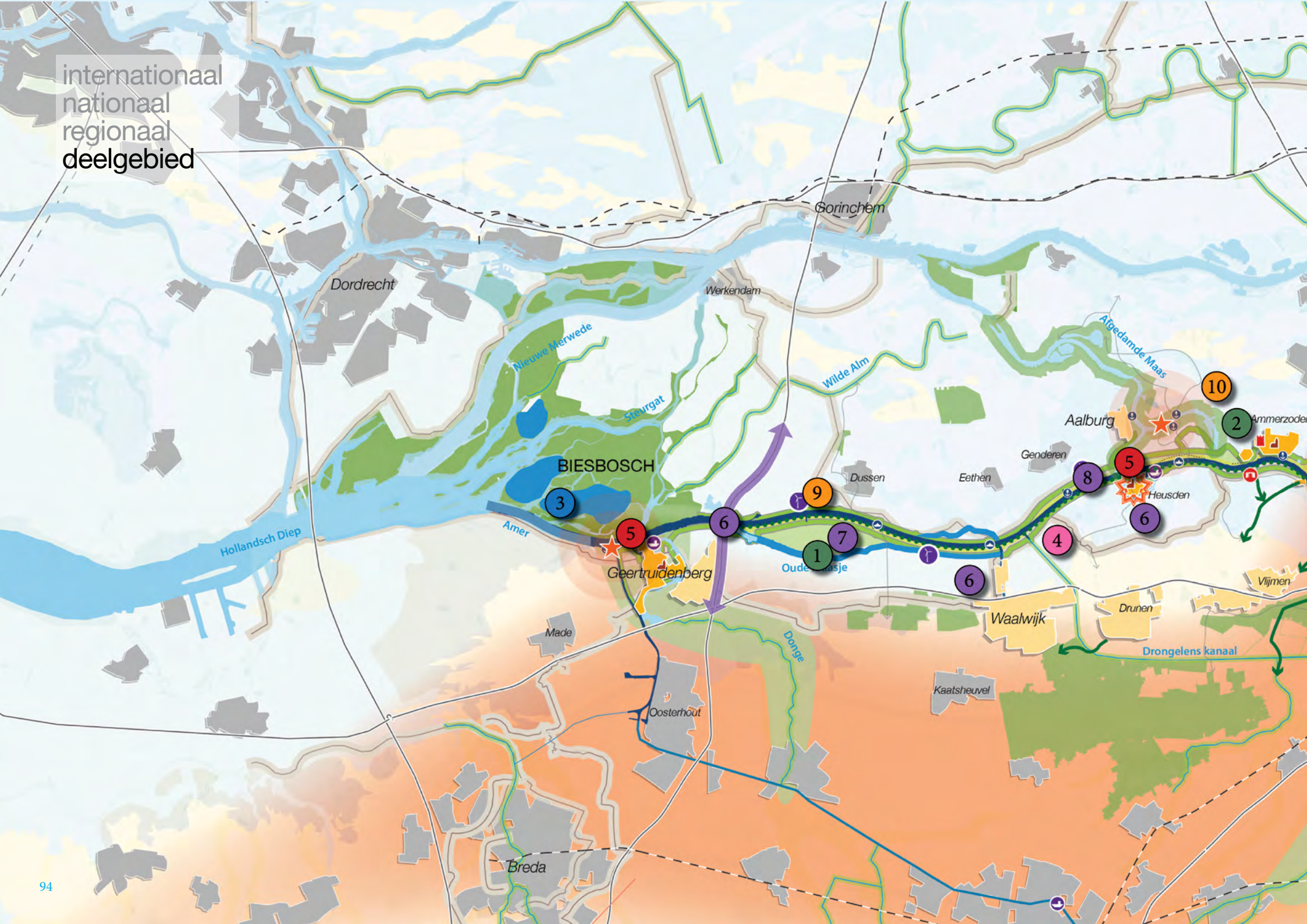

Bijzondere plekken en structuren verwijzen nog meer dan vroeger naar het landschap voor de kanalisatie

Scheepvaart en landbouw blijven belangrijke dragers

internationaal
nationaal
regionaal
deelgebied

Kansen

DNA rivierenlandschap als basis bij integrale gebiedsontwikkeling

- Inzetten op stoere dijken in combinatie met versterken openheid rivierlandschap. Stevige dijkverhoging is op grote delen mogelijk (geen oude meanders).
- Kanaalprofiel behouden en versterken: Lelyzone met verlaagde zone.

1 Kenmerken van de oude Maasloop binnendijks (geulpatronen en microreliëf) behouden en hierop voortbouwen (o.a. inpassing van Oude Maasje bij Overdiepse Polder).

2 Herkenbaarder maken van het 'Maasafslagpunt' van de Afgedamde Maas – Bergsche Maas.

- Nieuwe ontwikkelingen sluiten aan op karakter van strakke, gegraven moderne rivier door vormgeven als autonoom landschap.

De Maas als 'natuurgedragen' rivierlandschap versterken

- 3** Inzet op uitbouwen belangrijke verbinding tussen de natuur van Groene Delta/Het Groene Woud/Maashorst en de Biesbosch.
- Natuurontwikkeling op lagere delen buitendijks, verbeteren van mogelijkheden voor getijdennatuur (extensieve weides, en bloemrijk grasland).
 - Verbeteren ecologische gradiënt dijken.

Cultuurhistorie als inspiratiebron voor toekomstige ontwikkelingen

4 Bakembomen handhaven of terugbrengen als identiteitsdrager gekanaliseerde Maas.

Dorpen en steden hebben een optimale relatie met het Maaslandschap

- Dorpen als recreatieve poorten ontwikkelen (o.a. knooppunt routes, upgrade voorzieningen)
- 5** Watercontact behouden en versterken bij dorpen en vestingwerk Heusden, Geertruidenberg, Drimmelen, Drongelen

Een economische floreerende regio rekening houdend met landschap

6 Ruimte voor 'werken', zoals de scheepswerf/bedrijven nabij de brug Keizersveer, ontwikkeling buitendijkse containerhaven bij Waalwijk, bedrijventerrein bij Heusden, 'industriële' keersluis in Heusdens kanaal.

7 Landbouw op de hogere delen buitendijks, grootschalige landbouw in de Overdiepse Polder.

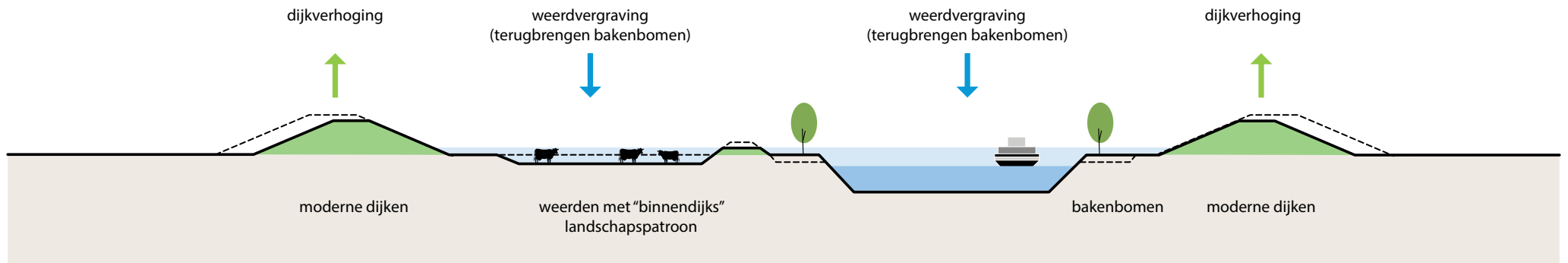
8 Barièrrewerking A27 Keizersveer N267 bij Heusden verminderen.

Gelaagd recreatielandschap in dorp, dijk én uiterwaard

9 Benutten brede stoere dijken voor fietsroutes en wandelpaden, inclusief toevoegen bomen voor extra schaduw op de dijk.

10 Het zorgen voor aantrekkelijke koppelingen met recreatieve routes in het achterland (o.a. Bommelerwaard, Waalwijk, Biesbosch).

- Het verbeteren van de aanlegmogelijkheden voor recreatievaart (haventjes).

Bergsche Maas

landschapkenmerken en voorstel typen maatregelen

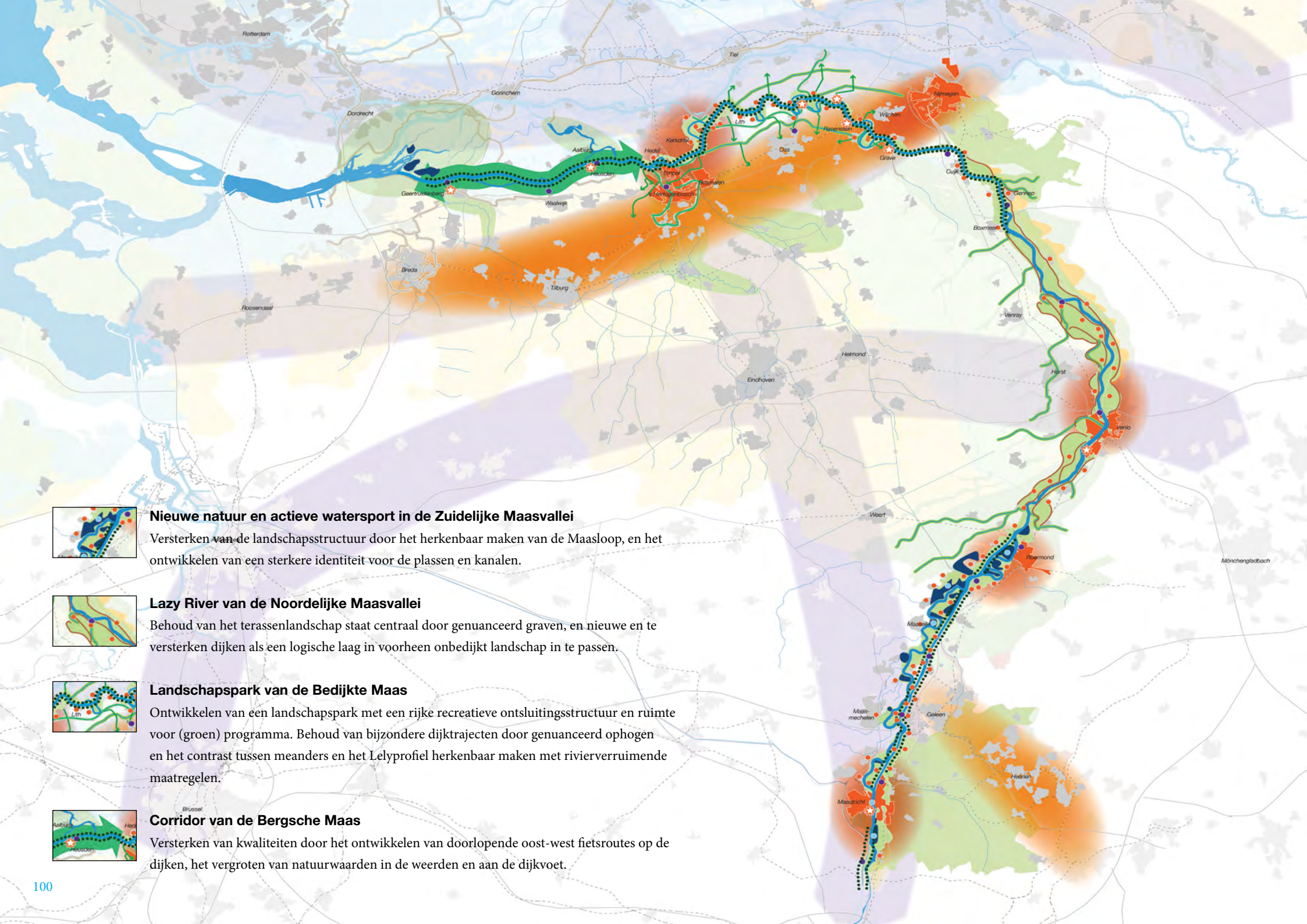
Weerden vergraven op basis van Lelyprofiel, dijken robuust

Op de doorsnede hiernaast zijn de landschapkenmerken en de inpasbaarheid van de typen maatregelen te zien en hoe zij een bijdrage kunnen leveren aan het perspectief voor dit deelgebied. De onderlinge verhouding van de maatregeltypen is aangegeven met de dikte van de pijlen waarbij groen voor dijkversterking en blauw voor rivierverruiming staat. Uiteraard doet deze vereenvoudiging geweld aan de nuances die er per deelgebied zijn.

Voor dit deelgebied ligt het accent op dijkverhoging en weerdvergraving volgens het Lely-profiel. In de toekomst is zijn kwaliteiten zijn versterkt door het ontwikkelen van doorlopende oost-west fietsroutes op de dijken, het vergroten van natuurwaarden in de weerden en aan de dijkvoet.

An aerial photograph of a wide, blue river winding through a lush green agricultural landscape. The river is flanked by vibrant green fields and rows of trees. In the distance, a bridge is visible on the left, and a small cluster of buildings is on the right. The sky is clear and bright. The text "5. Conclusies" is overlaid in the center of the image.

5. Conclusies

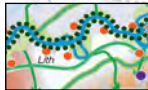
Nieuwe natuur en actieve watersport in de Zuidelijke Maasvallei

Versterken van de landschapsstructuur door het herkenbaar maken van de Maasloop, en het ontwikkelen van een sterkere identiteit voor de plassen en kanalen.

Lazy River van de Noordelijke Maasvallei

Behoud van het terraslandschap staat centraal door genuanceerd graven, en nieuwe en te versterken dijken als een logische laag in voorheen onbedijkt landschap in te passen.

Landschapspark van de Bedijkte Maas

Ontwikkelen van een landschapspark met een rijke recreatieve ontsluitingsstructuur en ruimte voor (groen) programma. Behoud van bijzondere dijktrajecten door genuanceerd ophogen en het contrast tussen meanders en het Lelyprofiel herkenbaar maken met rivierverruimende maatregelen.

Corridor van de Bergsche Maas

Versterken van kwaliteiten door het ontwikkelen van doorlopende oost-west fietsroutes op de dijken, het vergroten van natuurwaarden in de weerden en aan de dijkvoet.

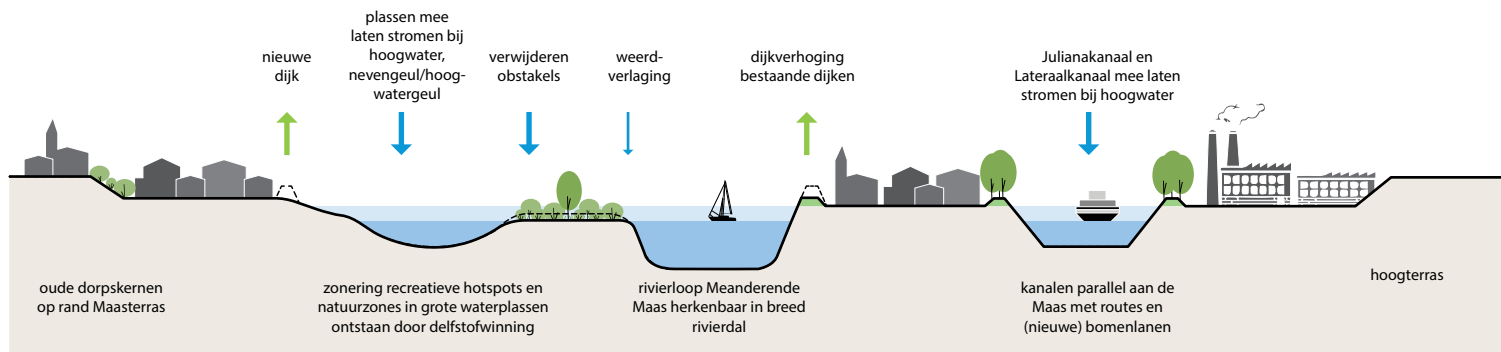
Conclusies

Maasbrede ambitie: eenheid in verscheidenheid

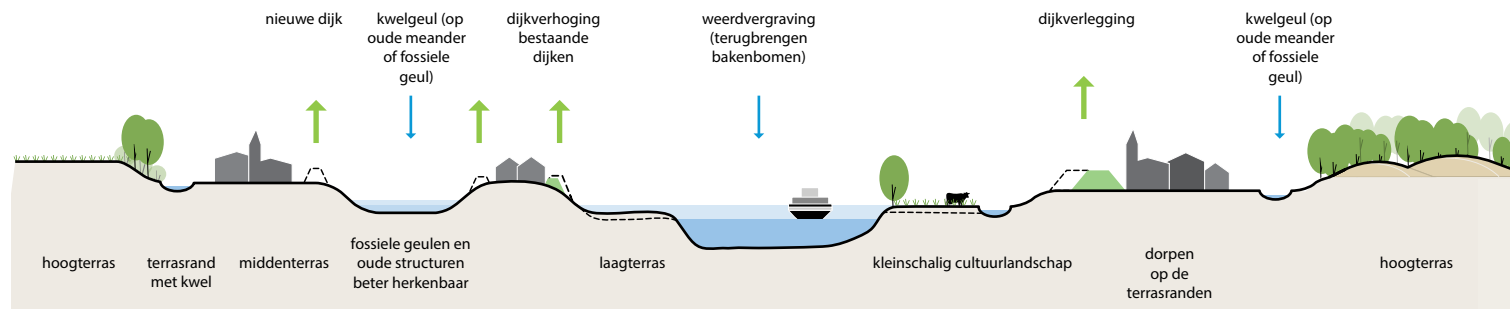
Het is de ambitie van de betrokken partijen om hoogwaterveiligheid niet als enkelvoudige opgave te beschouwen, maar te integreren met andere opgaven waar het stroomgebied van de Maas mee te maken heeft. Het gaat daarbij om de synergie tussen riviermanagement, ruimtelijke kansen en ambities die voortkomen uit de gebiedskenmerken en lokale wensen voor ruimtelijke en economische ontwikkeling. Vanuit die synergie ontstaat ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid.

Deze integrale benadering staat centraal voor de gehele Maas. Met een Maasbrede analyse, een zorgvuldige weging van maatregelen, afstemming van functies en respectvolle behandeling van landschap, natuur en cultuurhistorie. Zo ontstaat eenheid in een herkenbare Maas. Deze aanpak leidt tot een gebiedsspecifieke uitwerking en doet recht aan de rijke verschillen per deelgebied.

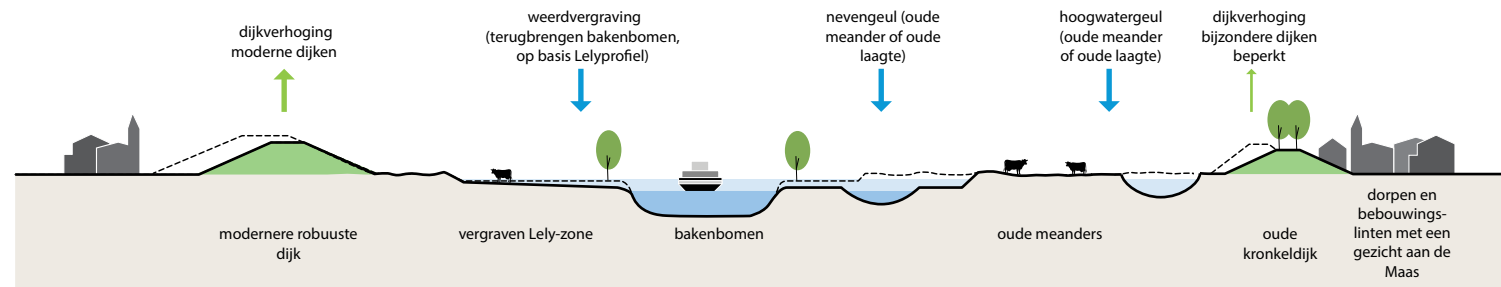
Op de kaart is de overkoepelende ambitie voor de Maas in 2050 op hoofdlijnen te zien. De doorsneden per deelgebied laten zien hoe dijkversterking en rivierverruiming meebouwen aan de realisatie van de in dit Ruimtelijk Perspectief Maas geformuleerde ambities. Hieronder volgt per deelgebied een korte toelichting op de hoofdlijnen.

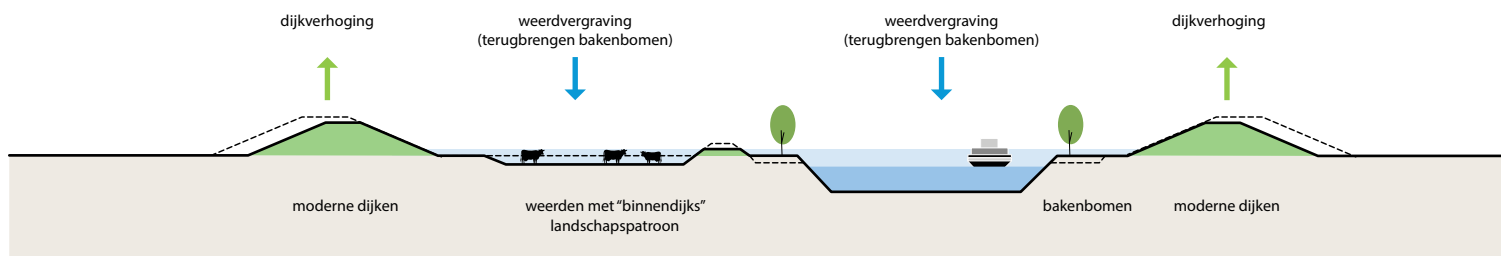
Nieuwe natuur en actieve watersport in de Zuidelijke Maasvallei

Lazy River van de Noordelijke Maasvallei

Maasoverpark van de Meanderende Maas

Corridor van de Bergsche Maas

Nieuwe natuur en actieve watersport in de Zuidelijke Maasvallei

Ambitie is het versterken van de landschapsstructuur door het herkenbaar maken van de Maasloop, en het ontwikkelen van een sterkere identiteit voor de plassen en kanalen.

Voor dit deelgebied ligt het accent op plassen mee laten stromen bij hoogwater door aanleg nevengeulen of hoogwatergeulen en verwijderen obstakels; kanalen mee laten stromen bij hoogwater; dijkverhoging bestaande dijken en aanleg nieuwe dijken. In de toekomst is de van oorsprong meanderende rivierloop herkenbaar in het brede rivierdal; is er een logische zonering van recreatieve hotspots en natte natuurzones in grote waterplassen; zijn de kanalen parallel aan de Maas beplant met lommerrijke bomenlanen met daaronder langzaam verkeersroutes en hebben de oude dorpskernen op rand Maasterras zoveel mogelijk watercontact.

Lazy River van de Noordelijke Maasvallei

In dit deelgebied staat het behoud van het terrassenlandschap centraal door genuanceerd graven, en nieuwe en te versterken dijken als een logische laag in voorheen onbedijkt landschap in te passen. Het accent ligt op dijkverhoging van bestaande dijken; nieuwe dijken en dijkverleggingen en in mindere mate op kwelgeulen op oude meanders en fossiele geulen.

In de toekomst zijn oude maasmeanders, vitale beeksystemen die prachtig uitmonden in de Maas, unieke terrassen, vanzelfsprekende dijken gekoppeld aan de natuurlijke hoogtes/terrassen herkenbaar en beleefbaar. Zo ontstaat een natuurlijk, *lazy* en recreatief landschap met leesbaar reliëf in het oude terrassenlandschap, als tegenhanger van de dynamische economische assen. Dit landschap is vervlochten met enkele economische sterke steden en parels van dorpen op de oever, met veel contact met de Maas.

Maasoeverpark van de Meanderende Maas

Ambitie is het ontwikkelen van een landschapspark met een rijke recreatieve ontsluitingsstructuur en ruimte voor (groen) programma. Daarnaast gaat het om het behoud van bijzondere dijktrajecten door genuanceerd ophogen en het contrast tussen meanders en het Lelyprofiel herkenbaar maken met rivierverruimende maatregelen.

Voor dit deelgebied ligt het accent op weerdvergravingen op basis van het Lely-profiel, dijkverhogingen van moderne dijken en hoogwater en/of nevengeulen op basis van landschappelijke structuren. Dijkverhoging van bijzondere dijken blijft beperkt.

In de toekomst is het gebied van de Meanderende Maas een aaneengesloten landschapspark voor de nabijgelegen dorpen en steden. Oude meanders,

nieuwe kanaaldelen met bakenbomen en rijke cultuurhistorie maken deel uit van een vernieuwde landschapsstructuur met de juiste balans tussen recreatief gebruik, natuurontwikkeling en extensieve landbouw.

Corridor van de Bergsche Maas

In dit deelgebied gaat het om het versterken van kwaliteiten door het ontwikkelen van doorlopende oost-west fietsroutes op de dijken, het vergroten van natuurwaarden in de weerden en aan de dijkvoet. Het accent ligt op dijkverhoging en weerdvergraving volgens het Lely-profiel. In de toekomst is zijn kwaliteiten zijn versterkt door het ontwikkelen van doorlopende oost-west fietsroutes op de dijken, het vergroten van natuurwaarden in de weerden en aan de dijkvoet.

Colofon

Juni 2018, gemaakt door:

STROOTMAN
LANDSCHAPSARCHITECTEN

Funenpark 1-D
1018 AK Amsterdam
T. +31(0)20-419.41.69
bureau@strootman.net
www.strootman.net

In samenwerking met:

wing

Hollandseweg 7E
6706 KN Wageningen
T. +31(0)317 46 52 00
info@wing.nl
www.wing.nl

In opdracht van:

DELTAPROGRAMMA

Maas

Deltaprogramma Maas
www.deltacommissaris.nl/maas
info@deltaprogrammamaas.nl

In combinatie met:

Atelier X (Ministerie Binnenlandse Zaken &
Koninkrijksrelaties)

Dit Ruimtelijk Perspectief Maas is vastgesteld in de Stuurgroep Deltaprogramma Maas op 5 juli 2018. Het Ruimtelijk Perspectief is tussen december 2017 en juni 2018 gemaakt door Strootman Landschapsarchitecten, in opdracht van het Deltaprogramma Maas en Atelier X. De totstandkoming van dit product is een samenwerking geweest met vertegenwoordigers van partijen langs de Limburgse en Brabantse Maas.

Deelnemers aan de werkateliers:

Aldo Janssen (Ministerie van Infrastructuur & Waterstaat)
Annet Koot
Arjan van Hal (Waterschap Limburg)
Bart Bomas (BVR)
Ben van den Reek (Provincie Noord-Brabant)
Christine Jansen (Gemeente Venlo)
Eelco Hoogendam (Provincie Limburg)
Gerard Wijnands (Gemeente Maastricht)
Hanneke Vreugdenhill (HKV)
Hans van Engen (Provincie Noord-Brabant)
Heleen Tiessen (Gemeente Heumen)
Inez Kolkman (Ministerie van Infrastructuur & Waterstaat)
Jan Hulshof (Waterschap Aa en Maas)
Jette Eshuis (LievenceCSO)
Koen Volleberg (LievenceCSO)
Koos Beurskens (Programmateam Deltaprogramma Maas)

Liliane Nagelhout (Gemeente Wijchen)
Linde van Bets (Wing)
Marieke Burger (Provincie Limburg)
Marieke Hofstra (Ministerie Infrastructuur & Waterstaat)
Martine Beuken (Gemeente 's-Hertogenbosch)
Matthijs Willemsen (Strootman Landschapsarchitecten)
Mayke van Haagen (Provincie Gelderland)
Michiel van Dongen (Atelier X, Ministerie van Binnelandse Zaken en Koninkrijksrelaties)
Michiel van Zeijl (Strootman Landschapsarchitecten)
Peter Broekmans (Werkorganisatie gemeenten Cuijk, Grave, Mill en Sint Hubert)
Peter Omvlee (Programmateam Deltaprogramma Maas)
Rolf Gerritsen (Provincie Noord-Brabant)
Sarie Buijze (Provincie Noord-Brabant)
Sas Terpstra (Programmateam DP Maas)
Wido Derks (Programmateam DP Maas)
Ytsen Deelstra (Programmateam DP Maas)

Literatuurlijst

De volgende bronnen zijn gebruikt voor de totstandkoming van het Ruimtelijk Perspectief Maas:

De kwaliteit van het Maaswater in 2016 (2016), RIWA Maas

Kwaliteitskader Gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum (2015), Projectbureau Ooijen-Wanssum

Maasvallei: resultaten ateliers ruimtelijke kwaliteit (2018), HKV & BVR

MIRT-onderzoek goederenvervoer-corridors Oost en Zuidoost (2017), Ministerie Infrastructuur & Milieu

Regionale uitvoeringsstrategie Maasvallei (2017), HKV & BVR

Ruimtelijke kwaliteit Noordelijke Maasvallei - Visie & Leidende Principes (2017), HNS Landschapsarchitecten

Ruimtelijke visies dijken en rivierverruiming (2013), Strootman Landschapsarchitecten & Acacia Water

Ruimtelijk kwaliteitsbeeld Bedijkte Maas (2017), Strootman Landschapsarchitecten

Ruimtelijk kwaliteitskader Ravenstein-Lith (2017), Strootman Landschapsarchitecten

Ruimte voor herinnering in de Noordelijke Maasvallei (2005), Strootman Landschapsarchitecten

Spot On - Het landschap als vestigingsvoorwaarde (2017)

Urbanized deltas in transition (2014), Han Meyer & Steffen Nijhuis

Van regen tot Maas - Grensoverschrijdend waterbeheer in droge en natte tijden (2009), Marcel de Wit

Vizier op de Rivier, Werkboek Ontwerplaboratorium (2017), Atelier X, <https://mailchi.mp/08913f3a8989/deltaprogramma-rijn-update-306315>

Voor de totstandkoming van de kaarten is open geodata van o.a. Nationaal Georegister, RCE en CIAT (hoogtekaart) gebruikt.

